

BIJBELSE KEURSTOFFEN

Zijnde een verzameling van verscheiden teksten,
zo des Ouden als des Nieuwen Testaments
naar gelegenheid van tijden en zaken.
Verklaart en toegepast

door

Abraham HELLENBROEK

In zijn leven bedienaar van het Heilig Evangelium te Rotterdam

Eerste druk 1733

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2004

INHOUD

1. WEGENS DE STERFTE VAN HET RUNDVEE

Exodus 9:3. ***"Zie, de hand des HEEREN zal zijn over uw vee, dat in het veld is, over de paarden, over de ezelen, over de kemelen, over de runderen, en over het klein vee, door een zeer zware pestilentie. "***

2. DES HEEREN LAST

Biddagpreek over Hosea 9:12. ***"Want ook, wee hun, als Ik van hen zal geweken zijn!"***

3. Een bijna-christen

Handelingen 26:28. ***En Agrippa zeide tot Paulus: Gij beweegt mij bijna een Christen te worden.***

4. De grote schare voor de troon

Openbaring 7:9. ***"Na dezen zag ik, en ziet, een grote schare, die niemand tellen kon, uit alle natie en geslachten en volken en talen, staande voor de troon en voor het Lam, bekleed zijnde met lange witte klederen, en palmtakken waren in hun handen"***

Abraham Hellenbroek (1658-1731) was predikant in Zwammerdam, Zwijndrecht en Rotterdam. Hij was een van de meest bekende Voetiaanse predikanten van zijn tijd. Veel predikaties, waaronder de lijkrede op W. à Brakel, zagen van hem het licht. Ook gaf hij predikaties over de boeken Jesaja en het Hooglied uit. Hellenbroek werd vooral bekend door zijn *Voorbeeld der Goddelijke Waarheden voor Eenvoudigen*, dat nog steeds wordt gebruikt om te catechiseren.

1. WEGENS DE STERFTE VAN HET RUNDVEE

Biddag gehouden op 4 februari 1714.

Exodus 9:3: ***"Zie, de hand des HEFREN zal zijn over uw vee, dat in het veld is, over de paarden, over de ezelen, over de kemelen, over de runderen, en over het klein vee, door een zeer zware pestilentie. "***

Als de Heere God een volk wil straffen, ontbreekt het Hem aan geen plagen. Hij heeft er een menigte van en een grote verscheidenheid aan verderfelijke pijlen in Zijn koker, die Hij aanlegt als Hij straffen wil. Het zijn niet alleen vier boze gerichten, het zwaard, de honger, het boze gedierte en de pestilentie (Ezech. 14:21), die de Heere op Zijn wenk gereed heeft. Nee! Hij heeft Zijn hele pijlkoker met pijlen gevuld, zodat wanneer Hij die uitlaat op een volk, elk die voorbij haar gaat zich moet ontzetten over al haar plagen (Jer. 49:17).

Men kan ze in twee soorten onderverdelen: óf Hij brengt iets wat men liever miste, óf Hij neemt iets weg wat men liever hield. En dikwijls is het eerste het middel tot het laatste. Of Hij brengt schadelijke en verderfelijke dingen óf Hij neemt het nuttige en noodzakelijke weg.

Nergens heeft de Heere in de wegen Zijner gerichten Zich zo duidelijk doen kennen als in Egypte. In veelheid en in verscheidenheid. Maar ook in het bijzonder op die twee wijzen. In het hele voorgaande hoofdstuk bracht de Heere God in drie verschillende plagen enkel schadelijke dingen over hen, die ze liever misten namelijk van kikkers, van luizen en van een vermenging van ongedierte.

Maar zie, hier neemt de Heere God van hen weg, wat ze liever hielden en waarvan ze het meeste voordeel hadden. De hand des Heeren komt op hun vee. Dat wordt hen door een plotselinge sterfte ontruk.

Waarom ik deze tekst gekozen heb, zal een ieder van u, denk ik, aanstonds duidelijk worden. En in de toepassing zal dat nog nader blijken.

Zie hier een schrikkelijk oordeel Gods: één van de Egyptische plagen, de vijfde van de tien. Maar in schadelijke verderfelijkheid was ze voor de Egyptenaren niet de minste.

Laten we er drie zaken kort in opmerken:

- I. Het onderwerp van deze plaag: "Uw vee, dat in het veld is, de paarden, de kemelen, de runderen en het klein vee."
- II. De plaag zelf, die we bezien zowel:
 - in het algemeen: "De hand des HEEREN zal over die zijn."
 - Als ook in het bijzonder: "Door een zeer zware pestilentie."
 - De aandacht, die bij daarbij geëist wordt, door het woordje "Zie ".

Farao is het die hier aangesproken wordt, zoals blijkt uit vers 1. Hij is de Egyptische koning in die tijd. Lang is hij al opstandig en wederspanning tegen het Woord des Heeren door Mozes gesproken, ondanks enige voorgaande plagen.

Het vee, waarover hier gesproken wordt, is zijn eigendom. Er staat: "Uw vee." Zonder twijfel was er veel vee onder van Farao. Tijdens de hongersnood in Jozefs tijd hadden de Egyptenaren al hun vee, schapen, runderen en ezels voor brood aan Farao verkocht. Sindsdien was het ook veelal zijn eigendom gebleven.

Evenwel moet men er ook het vee van de Egyptenaren bij insluiten, zoals blijkt uit vers 4 en 6. Alles wat in een land is wordt des konings genaamd. Dat geldt in het bijzonder al de koning, zoals in Egypte, een despoot, een alleenheerser een soeverein is. De koning vertegenwoordigt heel het volk Hij is het gezicht van het land.

Het grondwoord dat hier gebruikt wordt, betekent eigenlijk in zijn oorsprong 'een bezitting' en dan wel het bezit van vee. *Vee* is een algemeen begrip, dat vooraf gaat in deze tekst en 'allerlei vee' beduidt. Daarna worden de verschillende soorten opgenoemd.

Men vindt er een nadere bepaling bij: "Uw vee, dat in het veld is." Dat er hier sprake is van vee, dat in het veld is, houdt echter niet in dat het vee in de stallen gespaard zou blijven! Maar de toevoeging "dat in het veld is" wijst ons erop, dat het veld de eigen plaats is van het vee. Het veld is voor het vee geschapen. Daar groeit het voedsel. Het veld is de eigen plaats van de dieren. In deze algemene zin kan men dat bijvoegsel hier opvatten, zodat al het vee - dus ook het vee in de stallen - hier bedoeld moet zijn.

Ook kan men het als een onderscheiding opvatten. Dan wordt al het vee uitgesloten, dat bij het komen van de plaag niet op het veld zou worden gevonden. Dat maken sommigen op uit vers 19. Daar beveelt God: "Zend heen, vergader uw vee, en alles wat gij op het veld hebt" (Ex. 9:19a). En in hoofdstuk 14 blijkt dat Farao nog een zwaar leger met ruiters heeft. Zij menen, dat deze plaag ziet op het vee in het veld en dat de rest verschoond is.

Maar men kan het ook zo opvatten, dat met 'het vee in het veld' het vee in zijn diversiteit bedoeld is. Dit is ook het geval in het bijzonder in vers 6. Daar lezen we: "Al het vee der Egyptenaren stierf." Dat wil zeggen, dat deze plaag allerlei soort van vee trof en het grootste gedeelte, dus een ontelbare menigte, het leven liet.

Vervolgens wordt de specificatie gemaakt: "De paarden, de ezelen, de kemelen, de runderen en het klein vee." Of dit een complete optelling is van alle getroffen soorten, kan men niet nauwkeurig bepalen. De genoemde dieren waren voor de Egyptenaren van het grootste belang en de plaag trof deze het meest. Egypte stond bij andere landen bekend als zeer veerijk. Er is nooit een volk geweest, dat meer overhelde tot een razende en bespottelijke afgoderij omtrent verscheidene diersoorten, dan Egypte. Plutarchus merkt erover op, dat zij niet alleen haar ganse godsdienst hierdoor aan bespotting en belaching bloot stelden, maar dat zij daardoor ook de eenvoudige mensen tot bijgeloof en atheïsme brachten.

Men weet, dat zij in het bijzonder de ibis, dat is een vogel, de havik, de griffioen, de slang, de kat, de hond, de krokodil, de ooievaar, de ezel, de os, de geit, de bok, de ram en het schaap afgodisch vereerd hebben. Voor zover er sommige van deze dieren ook bij deze plaag betrokken zijn geweest, heeft dat de smartelijkheid daarvan vergroot.

Dat de Heere ook gericht over al hun goden oefende, vermeerderde zeker hun straf (Zie: Ex. 12:12 en Num. 33:4). En dat was te meer gevoelig voor hen, die het voor een uiterste gruwel rekenden om een van die heilige beesten te doden. Het was zelfs zo erg, dat ze stierven van uitzinnigheid en door de drukte, die ze daarover maakten.

Herodotus tekent aan, dat als er een kat of hond in huis stierf, zij gewoon waren om wenkbrauwen, het hoofd en het lichaam kaal te scheren. Diodorus zegt, dat het gehele huisgezin dan in rouw was. Plutarchus verhaalt ook, dat er over het doden van een hond een gehele oorlog kon ontstaan. En Diodorus verhaalt: "Eens had een Romeins soldaat per ongeluk een kat gedood. Daardoor ontstond er zo'n beroering onder het volk, dat noch de koning, noch iemand anders beletten kon, dat hij door het volk werd

omgebracht. Ja, hij verhaalt, dat tijdens een hongersnood de mensen wel elkaar opaten, maar dat ze niet één van de godgewijde dieren durfden aan te tasten om ze op te eten." Zal dan zo'n algemene plaag over hun vee de narigheid en de beroering in Egypteland niet opmerkelijk vergroot hebben?

Het is niet de bedoeling om over de Hebreeuwse benamingen en over de aard der opgenoemde beesten uit de tekst veel te zeggen. De drie eerste soorten namelijk de paarden, de ezels en de kamelen zijn in het bijzonder dieren, die voor het dienstwerk worden gebruikt. Ze trekken en dragen mensen en lasten in de landbouw. Ze worden gebruikt in de handel en het leger, voor het maken van reizen over land en vele andere zaken.

- Dat Egypte vanwege de veelheid en de schoonheid van paarden beroemd is geweest, is alom bekend. De Heere verbood met nadruk het volk te doen wederkeren naar Egypte om paarden te vermenigvuldigen (Deut. 17:16). Van het uitbrengen der paarden in Salomo's tijd uit Egypte, vindt men ook duidelijke aantekeningen in 1 Koningen 10:28 en 2 Kronieken 9:28. Daar komt ook de vergelijking vandaan: "Mijn vriendin! Ik vergelijk u bij de paarden aan de wagens van Farao" (Hoogl. 1:9).
- Dat ezels heel belangrijk waren en dat ze in het oosten een belangrijk bezit vormden, wordt uit het Woord des Heeren heel duidelijk. Hoe belangrijk ze waren, kan ook afgeleid worden uit het tiende gebod van de wet des Heeren. Ze worden dan bij de andere zaken genoemd, die men van de naaste niet begeren mag. Dat ze onder de Egyptenaren ook in gebruik waren en geacht werden, blijkt uit het feit, dat Jozef zijn vader juist tien ezels en tien ezelinnen zond, dragende het beste van Egypte (Gen. 45:23). Ook wordt gezegd, dat Abraham door begunstiging van Farao uit Egypte verkregen heeft: schapen, runderen, ezelen en vee. Let op, het gaat bijna om dezelfde dieren die hier ook genoemd worden (Gen. 12:16).
- De kamelen, de derde genoemde diersoort, zijn ook, zoals bekend, zeer algemeen in gebruik onder oosterlingen.
- Daar komen nu ook nog de runderen en het klein vee bij. Onder dat laatste wordt in de Schrift doorgaans verstaan: schapen en geiten. Een Joodse meester zei daarover: "Runderen en schapen fokten de Egyptenaren. Zij aten ze niet op, maar hielden ze om de dienst en om de wol, waarvan zij profiteerden." Dat deze dieren als heilige dieren beschouwd werden, is zeker. Runderen ploegden, koeien gaven melk, schapen waren belangrijk voor de melk en de wol. Daarom zijn deze dieren ook in Egypte zeer talrijk geweest.

Al dat vee van de Egyptenaren zou het voorwerp worden van de oordelen des Heeren. "*De hand des Heeren*", laat God aan Farao zeggen, "zal zijn over uw vee" (Ex. 9:3a). Volgens de grondtaal kan het woord "over uw vee" ook vertaald worden met "tegen uw vee". Dat betekent zakelijk hetzelfde.

Het zou niet de hand zijn van enig dreggod, van één *der ijdelheden der heidenen*. Die hebben geen handen, waarmee ze iets kunnen doen. Al hebben zij handen in hun goden afgebeeld, evenwel zijn het handen, die niet tasten kunnen (Ps. 115:7).

Maar de Heere laat Farao met nadruk aanzeggen: "De hand van Jehovah zal over uw vee zijn." Die Jehovah, Die Zich als Israëls God onder hen bekend maakte door de vele blijken van Zijn almacht, door de vele ontzettende oordelen, had Zich reeds aan Farao bekend gemaakt als de waarachtige en levende God. God had hem veel gevoelige bewijzen geleverd, wat voor een verschrikkelijke hand Hij had.

De hand des Heeren werkt en niemand kan ze afkeren. Die hand zal het zeker winnen. *Ontzet u, o Farao, en neem het ter ore, koning van Egypte, de hand, niet van een mens, maar van de alvermogende Jehovah zal tegen u zijn!*

- Door *des Heeren hand* wordt sommige keren in 's Heeren Woord wel Zijn gunst, bescherming en weldadigheid verstaan, doch dat past hier niet in 't verband.
- Men moet er hier de almacht van God door verstaan en vooral zoals deze zich uitlaat in de oordelen en de straffen tegen de goddelozen. Omdat 's Heeren macht bijzonder in Zijn handen is gelegen, wordt ook 's Heeren werkzame almacht dikwijls 'Zijn hand' genoemd. Daarom wordt er gevraagd: "Wie weet niet uit alle deze, dat de hand des Heeren dit doet?" (Job 12:9).
- Omdat men onder andere ook gewoon is de hand te gebruiken om te slaan en te kastijden, worden in het bijzonder de oordelen, de plagen en de straffen Gods dikwijls 'Zijn hand' genoemd. "Uw pijlen zijn in mij gedaald, en Uw hand is op mij nedergedaald" ; leest men in Psalm 38:3. Zo moet men ook hier Gods hand als een almachtige en straffende hand Gods opvatten.

De Chaldeeuwse vertaler legt de nadruk erop, dat het hier een plaag betreft, die door de Heere gewerkt wordt. En wanneer zulke oordelen hier onmiddellijk, zonder tussenkomst van menselijke werking, iemand worden toegezonden, ligt daarbij in Gods strafoefening de nadruk op Zijn hand. De hand van Mozes zou er niet eens tussenbeide komen.

"De hand des Heeren zal zijn" kan men ook vertalen met "is over uw vee" om de nabijheid en de zekerheid daarvan uit te drukken, alsof het al gebeurd was. De plaag zal er de volgende dag al zijn! *Morgen zal de HEERE deze zaak in dit land doen*, volgens vers 5.

En wat de hand teweegbrengt, wordt ook nader verklaard: "Door een zeer zware pestilentie" (Ex. 9:3b). In de grondtekst staat het woordje "Door" niet. Het is er alleen maar verklarendwijze bijgevoegd. Eigenlijk staat er dus: "De hand des HEEREN zal zijn over uw vee, *een zeer zware pestilentie.*"

Het grondwoord, dat door het woord 'pestilentie' is vertaald, wordt vele malen in de Schrift gebruikt. 't Komt af van het woord 'spreken'; soms betekent het ook 'verderven' of 'wegleiden'. Sommigen willen dat het een kwaad is, dat de Heere gesproken en over een volk besloten heeft. Het woord pestilentie wordt gebruikt vanwege de verderfelijke ervan en ook omdat er zoveel en allerlei soorten van mensen door weggenomen worden uit deze wereld. De naam *pest*, uit het Latijn afkomstig, wordt gebruikt omdat ze alles wegneemt. Een menigte valt door de dodelijkheid en verderfelijke van de pest.

Het is een gevaarlijke ziekte voor mensen. Hier heeft het echter betrekking op beesten, gelijk we ook kunnen lezen in Psalm 78:50. Ook David trok zich deze plaag na de volkstelling erg aan (2 Sam. 24:17).

Deze ziekte wordt als een zeer onmiddellijk oordeel van God aangemerkt en wordt daarom hier niet ten onrechte 'des HEEREN hand' genoemd. De heidenen beschouwen de pest al vanaf de tijden van Homerus als een straf van Apollo: als een besmettelijke ziekte van de hemel gezonden. Sommigen vereren de pest als een godheid en hopen zodoende daardoor niet getroffen te worden.

Het is geen wonder dat de Heere hier laat zien dat de straf van Hem afkomstig is. Uit de hand des Heeren komt deze zeer zware pestilentie. Het is geen kleine, maar bij

uitstek grote, zeer scherpe en verderfelijke ziekte, die zich binnen zeer korte tijd verspreidt, zoals uit het vervolg blijkt.

Zie daar, het goddelijk dreigement: "De hand des HEEREN zal zijn *over uw vee*." Wat heeft toch, kan men denken, het vee misdaan? Waarom is des HEEREN hand niet tegen Farao zelf? Toehoorders, het is niet zo, dat het vee gezondigd heeft en daardoor ook enige straf verdient. Sommigen zijn tot deze buitensporige gedachten vervallen. Ze menen, dat het vee kwaad gedaan heeft, zoals Origines dat ook dacht van de sterren.

Maar het is omdat de Heere de mensen in de beesten straft. Farao's tijd was het nog niet. De Heere had hem verwekt om Zijn kracht aan hem te tonen en opdat Zijn Naam verteld zou worden op de ganse aarde, zoals blijkt uit vers 16. Zelf sterven is niet zo zwaar als levend gepijnigd te worden met duizend doden in alles wat ons lief is. Als Farao al omgekomen zou zijn voor Israëls uittocht, dan kon men die uittocht eerder toegeschreven hebben aan de zwakheid en verslagenheid der Egyptenaren wegens de dood van hun koning dan aan de kracht van God. En daarom spaarde de Heere hem tot het laatste moment.

Ondertussen was dit geen kleine straf voor Farao en zijn volk. Is er in een land iets profijtelijk en noodzakelijk, dan is dat wel het vee. Daarom is het wegnemen daarvan altijd als een zeer zware straf gezien en als een uiterste bewijs van goddelijke toorn over een volk gerekend. En dat temeer, omdat de Heere daardoor een volk toont, dat Hij dat volk niet meer waardig keurt dat het profijt van andere schepselen heeft. Schepselen, die eigenlijk ter wille van de mens geschapen zijn. Dus lag er voor de Egyptenaren een zeer zwaar oordeel in.

Evenwel in het midden van Gods toorn klinkt ook Zijn lankmoedigheid door: Hij laat het oordeel Farao op aanschouwelijke wijze aanzeggen, voordat het gebeurt. Anders had het de schijn, dat het bij toeval kwam. De hand des HEEREN zou er dan niet zo duidelijk in te zien geweest zijn.

Daarom verplicht Hij tot opmerkzaamheid door het woordje "*Zie*." "*Zie*, de hand des HEEREN zal zijn over uw vee."

- Ten eerste is dat een woord, dat dikwijls gebruikt wordt - en dat gebeurt ook in dit verband - om de grootheid, de zeldzaamheid en de wonderlijkheid van de zaak uit te drukken. Het zou een zeer zware hand van God zijn: een zeer grote pestilentie.
- Ten tweede toont het woordje "*Zie*" de verschrikkelijkheid van deze plaag. Men zou er met verbazing en ontzetting, met beroering en verschrikking over moeten spreken.
- Ten derde drukt het woord de zekerheid en ontwijfelbaarheid van de zaak uit. Zij moeten het als een vaste waarheid geloven en verwachten; alsof zij het al met hun ogen zagen gebeuren.
- Ten vierde toont het de nabijheid van die plaag aan. Het zou niet lang meer duren. Het was zo nabij, als iets dat men al zien kan.
- Ten vijfde wordt het woordje "*Zie*" gebruikt om opmerkzaamheid en aandacht op te wekken. 't Is een waarschuwend woord om Farao en zijn volk ertoe te brengen om dat oordeel door gehoorzaamheid aan des Heeren gebod te ontgaan. 't Is waar: een blinde, gelijk Farao was, kan niet zien. Dat neemt echter de verplichting niet weg tot gehoorzaamheid. Het was nog lankmoedigheid, dat de Heere hem liet waarschuwen. En daarom, zie, let er wel terdege op. "Och, of gij ook bekendet, ook nog in deze uw dag, hetgeen tot uw vrede dient" (Luk. 19:42). "Heden, zo gij Zijn stem hoort, verhardt u niet" (Ps. 95:7b, 8a). "*Zie*, de hand des HEEREN zal

zijn over uw vee dat in het veld is, over de paarden, over de ezelen, over de kemelen, over de runderen, en over het klein vee, door een zeer zware pestilentie" (Ex. 9:3).

Toepassing

Toehoorders, dat was de hand des HEEREN over Egypteland. Och, ik moet nu ook deze tekst met enige kleine wijzigingen u voorhouden en ook ons Nederland in deze tijd! "Zie, de hand des HEEREN zal niet zijn, maar is, en zij zal het misschien ook nog in ergere mate worden, over uw vee, dat in het veld is."

't Is waar: ezels en kamelen hebben wij hier in Nederland nauwelijks. Ook is het waar, dat onze paarden en ons klein vee tot nu toe verschoond zijn. De Heere wendde die geruchten, dat de pest ook daarin al hier en daar werd aangetroffen. Maar het treft ons in onze runderen: *in de ossen en de koeien*. De pest is het eerst uitgebroken onder de ossen en direct daarop is het overgeslagen op de koeien.

En men kan het ook niet anders noemen dan een zeer zware pestilentie. Het is geen algemene, veel voorkomende ziekte en sterfte, maar een totaal onbekende vorm van pest. Net zoals de pest bij de mensen valt ook deze ziekte het rundvee zeer plotseling op het lijf en dat met een wonderlijke verscheidenheid. De ene boer wordt verschoond en de andere treft het. Bij sommigen sterven enige koeien, bij anderen blijft er geen beest in leven. Dit alles gebeurt zo plotseling en in zo korte tijd, dat men er geen andere naam aan geven kan, dan een pestilentie onder het vee. En 't is geen algemene, maar wel *een zeer zware pestilentie*.

- *Zwaar* is het vanwege de vele beesten, die erdoor sterven of besmet worden. Op vele plaatsen zijn gehele velden en stallen weggestorven. Men schat het getal in het hele land al op een aantal van vele duizenden.
- Ook is het *zwaar* vanwege de uitgestrektheid van 't gebied. Vrijwel geheel Noord-Holland is al getroffen. In de buurt van Amsterdam is veel vee al verdwenen. De ziekte komt voor langs de hele Rijn vanaf Leiden stroomopwaarts en rondom de meeste steden van Zuid-Holland, tot dicht voor onze poorten toe. Het kruipt en slaat al hoe langer hoe verder voort, ook al in andere provincies. En het valt te duchten dat het alles overstromen zal.
- Maar de ziekte is vooral ook *zwaar*, vanwege de naarheid en de schadelijkheid ervan. Zie op het pijnlijke van de zaak op zichzelf. Daar hoort men het nare gekreun van stervende beesten, zodat men het in de stallen niet harden kan. Hier is het woord van Joël van toepassing: "O, hoe zucht het vee, de runderkudden zijn bedwemd" (Joël 1:18) Men ziet ze met hele koppels dood liggen in de velden en bij de boerderijen. In de zomer wemelde het van beesten in de weilanden en in de stallen. Maar nu is dat alles zo leeg, dat het lijkt dat soldaten en vijanden het geroofd hebben. De velden zijn door de zwarte aardhopen van de begraven beesten op vele plaatsen zo ver men zien kan veranderd in nare kerkhoven. De melkbussen, de roomkannen, de karnen, de drinkkuipen, die anders dagelijks rijk gevuld waren, worden nu door de landlieden met betraande ogen bezien. De verarmde landman en vele beroofde en radeloze families, mannen en vrouwen met hun kinderen, zitten wanhopig terneer en kermen en wringen de handen in de uiterste verlegenheid samen.
- Zie op het schadelijk nadeel van dit verschrikkelijke oordeel. Wat worden er veel huisgenoten op het platteland geheel ten gronde gericht! Wat lijden de eigenaars van de landen een aanzienlijke schade, omdat ze het pachtgeld niet kunnen beuren. Wat worden de inkomsten van het gehele land erdoor verkleind! Als men eens uitrekent wat de veestapel jaarlijks voor de staat opbrengt in de vorm van

belastingen. Als we nagaan hoe groot de opbrengst van boter en kaas van de duizenden boeren voor het land is, zal dat een onverwacht groot bedrag zijn.

- Het is ook zwaar als men dit alles ziet gebeuren in de moeilijke tijdsomstandigheden. De staat en de particulieren waren door zware en langdurige oorlogslasten geheel uitgeput in hun geldelijke middelen. Bovendien kwijnde de handel. Men hoopte dat er een vreedstijd aan zou breken, waarin men op verandering en bloei kon rekenen. Dat hadden we immers dringend nodig. En wat gebeurde? De zenuw, de kracht van Nederlands inkomstenbron werd aangetast. O, moeten we niet zeggen: "Onze plaag is zwaar, onze wond is smartelijk?"
- Voeg daarbij de bittere gevolgen, die er ongetwijfeld zijn. Het kwaad is nog maar net begonnen. In Italië en elders heeft de veepestjaren achter elkaar gewoed. Misschien blijft deze ziekte nog jaren onder ons. Misschien gaat het kwaad alle provincies door, terwijl wij nu nog op de genezing van ons vee hopen. Misschien neemt de Heere al onze beesten weg. Misschien slaat het nog over op ander vee: op paarden en schapen. Geruchten daarover doen al de ronde.

En zal God de melk van onze kinderen en het zuivel van onze tafel hierdoor wegnemen? Er staat ons onvermijdelijk een dure tijd te wachten. Ze is er feitelijk al. Wat zal dat de armen en geringen in deze benauwde tijd bitter vallen. Zij kunnen niets meer verdienen, terwijl ze de kaas en de boter voor op hun brood al in kleine stukjes moesten kopen. Als het zo doorgaat, zal de zomer, waar men zo naar verlangde, de boeren in verlegenheid brengen vanwege de vraag wat men met hun landerijen moet doen. Zal men Nederlands groene dekens moeten veranderen in omgeploegde voren?

Bij dit alles kwamen vorig jaar nog misoogsten van granen en andere veldgewassen, terwijl de nood zo algemeen is op de wereld. Het holle en lege Frankrijk is met het graan van alle Nederlandse korenzolders niet te vullen. En daarbij komt de misoogst, waardoor de korenschuren van de wereld leeg raken. En het gevolg was: een dure tijd en reinheid der tanden door gebrek aan voedsel. Zo ging ons dichtbevolkte en verarmde Nederland in korte tijd gebukt door honger en gebrek aan alles.

En als de Heere dan bij dat alles ook de pest eens zond onder de mensen in Nederland, wat zou er een Magor Missabib, een schrik van rondom, zijn.

En houdt u er voldoende rekening mee, dat er slechts een handbreed is tussen ons en de dood? Stellen niet de meesten, die een weinig onder de indruk zijn, genoegzaam vast dat zij al iets ergs verwachten? Het is alsof men zijn eigen doodvonnis al tekende. Jaren heeft die plaag in de wereld om ons heen gewoed. Jaar op jaar heeft men door plakaten al tot waakzaamheid opgeroepen. Maar de plaag is dit jaar weer vele stappen dichterbij gekomen en het is erg waarschijnlijk, dat de Heere ook ons zal treffen. Immers: Zijn roede is uitgestrekt.

O, wat een vreselijke naarheid zou dat alles samen in Nederland veroorzaken, want men weet dan niet waar men zich bergen moet. Dat zal zeker het geval zijn als een loerende, nieuwe vijand, die men niet ver hoeft te zoeken - ik zal mij daar niet over uitlaten - ons aanvalt om ons in een zeer ellendige, verwarde, radeloze toestand van onmacht te storten. Degenen, die de zwakte van Nederland kennen, weten wel hoe weinig er voor nodig is om ons ellendig te maken.

O, mijn vrienden, wij zouden het al binnenkort kunnen beleven, dat de Heere ook van ons moet zeggen: "Of als ik de pestilentie in datzelve land zende, en Mijn grimmigheid daarover met bloed uitgiete, om daarvan mensen en beesten (in de beesten zien wij het al) uit te roeien; ofschoon Noach, Daniël en Job in het midden

van deszelfven waren, zo waarachtig als Ik leef, spreekt de Heere HEERE, zo zij een zoon, of zo zij een dochter zouden bevrijden: zij zouden alleen hun ziel door hun gerechtigheid bevrijden. Want zo zegt de Heere HEERE: Hoeveel te meer, als ik Mijn vier boze Berichten, het zwaard, en de honger en het boze gedierte, en de pestilentie gezonden zal hebben tegen Jeruzalem, om daaruit mensen en beesten uit te roeien!" (Ezech. 14:19-21).

Beschuldig mij niet, toehoorders, van te grote zwaarmoedigheid. Mij dunkt, het is in de toestand van de tijden en zaken duidelijk te lezen, dat de Heere voor Nederland een bittere beker gereed maakt en misschien een voleinding met onze vrijheid en kerk maakt. Wie dit niet wil zien, is moedwillig blind. O, de Heere roept het ons zo duidelijk toe, dat wij het zien en tasten kunnen. Zo zegt de Heere: "Alzo zegt de Heere HEERE: Ik zal ook Mijn hand uitstrekken tegen Edom, en Ik zal mens en beest uit haar uitroeien, en Ik zal haar tot een woestheid stellen" (Ez. 25:13). "Ik zal ganselijk alles wegrapen uit dit land, spreekt de HEERE. Ik zal wegrapen mensen en beesten; Ik zal wegrapen de vogelen des hemels, en de vissen der zee, en de ergernissen met de goddelozen" (Zef. 1:2, 3). "En ik Zelf zal tegen ulieden strijden, met een uitgestrekte hand en een sterke arm, ja, met toorn, en met grimmigheid, en met grote vervolgenheid. En Ik zal de inwoners dezer stad slaan, zowel de mensen als de beesten; door een grote pestilentie zullen zij sterven" (Jer. 21:5, 6).

O, mijn vrienden, daar is geen bijzonder geroepen Mozes voor nodig om u te waarschuwen. Ik doe het al in Zijn Naam, samen met andere knechten des Heeren. De stem des Heeren valt te vernemen in de stad. Zijn hand is al uitgestrekt, want de plaag is al begonnen. God slaat Zijn roede naar ons uit. En dat is nu Nederlands grootste ellende, dat terwijl het in zo'n dodelijk gevaar verkeert, echter nog even diep blijft zitten in zorgeloosheid en nog even erg blijft voortgaan in goddeloosheid. Ja, dat het steeds meer overtredingen maakt. Niemand ziet het gevaar en vreest.

Er was ook wel een bazuin van groot geklank nodig om een dood en blind volk toe te kunnen roepen: "Zie, de hand des HEEREN is over uw vee, door een zeer zware pestilentie." Men neemt wel kennis van de ziekte en spreekt erover, maar men wil de oorzaak niet zien en beklagen. Waar komt dit alles vandaan? Honderden middelen worden er bedacht, beproefd en onderzocht om de pestilentie onder het vee, indien mogelijk, te genezen. Maar wie denkt er aan, dat de bron van het sterven ons boze hart en ons zondige gedrag is? En wie legt er zich op toe, om genezen te worden van die plaag van het hart? Wie wenst dat beginsel van het kwaad te stuiten?

Och, Nederland is een ander Egypte geworden. De Farao's, die er in zijn en de onderdanen, de groten en de kleinen, hebben een verstokt hart en zij verharden zich tegen de Heere. De Mozessen en Aärons, die in Gods naam erover spreken, worden niet geloofd en gehoorzaamd. Er zijn stille atheïsten in het hart, die fluisteren: "Wie is de HEERE, Wiens stem ik gehoorzamen zou?" (Ex. 5:2). Al heeft de Heere lang door plagen en oordelen geroepen, men weigert en blijft weigeren te gehoorzamen. Ja, ik mag wel vragen: hoe lang weigert u zich te bekeren?

Een ieder blijft even fout en hoogmoedig. Dat bleek ook onder de roede van de oorlog. Al is deze plaag nog maar net voorbij, toch blijft alles tijdens deze nieuwe plaag eender en is er geen enkele verandering. O, wat zal het einde zijn van de weg des Heeren dan een versmadende roede? (Ezech. 21:13). "God zal dat horen, en zal hen plagen, als die vanouds zit, Sela: dewijl bij hen gans geen verandering is, en zij God niet vrezen" (Ps. 55:20)

Raadgeving

1. O, wat dan nu? Stellen we onze bekering uit tot de laatste dag of zoeken we nu het middel tot ons behoud? De heidenen, de Egyptenaren, de Grieken en Romeinen plegen bij ernstige ziektes te gaan slapen in een tempel van Serapis, van Ifis of van Esculapius, in de hoop dat zij tijdens de slaap onderricht ontvangen over het middel der genezing. Zij leveren daarmee een bewijs, dat zij hun heil ook bij hun godheden zoeken. Geen andere weg is er voor ons open dan bij onze God. Wij behoeven het niet te verwachten van onze dromen, waar zelfs Cicero in zijn tijd alom lachte. De Heere heeft dat ons duidelijk genoeg in Zijn Woord geopenbaard. De Atheners en ook mensen uit Carthago offerden tijdens zware pestilenties mensen en kinderen om door hun bloed de godheden te verzoenen. Maar zo duur behoeft u de genezing niet te kopen.

Indien u het met Israël vroeg: "Waarmede zal ik den Heere tegenkomen?" (Micha 6:6a), zou ik, zoals Micha, u antwoorden: "Hij heeft u bekend gemaakt, o mens, wat goed is, en wat eist de Heere van u, dan recht te doen, en weldadigheid lief te hebben, en ootmoedigheid te wandelen met uw God?" (Micha 6:8). O ja, dat is het enige middel om des Heeren slaande hand af te keren. Kom dan, als u raad wilt krijgen.

2. Merk toch eens terdege de hand des Heeren op in deze zware pestilentie, die ons vee treft. Dat was de last van Mozes aan Farao en aan al de Egyptenaren: "Zie, de hand des HEEREN. "

Merk terdege de plaag op. Wees niet gelijk het domme vee, dat erdoor wordt getroffen. "Weest niet gelijk een paard, gelijk een muilezel, hetwelk geen verstand heeft" (Ps. 32:9).

3. Zie er nadrukkelijk des Heeren hand in. Schrijf het niet aan toeval toe of aan het verloop van de natuur, opdat u zich niet erger gedraagt dan de Egyptische tovenaars, die moesten erkennen: "Dit is de vinger Gods" (Ex. 8:19).

4. Zoek ook goed naar de oorzaak van die uitgestrekte hand van God en breng dat terdege in uw hart. Het zijn alleen Nederlands zonden en het zijn ook uw zonden, die deze zeer zware pestilentie hebben ontstoken. Er zijn boze dingen in het land, die de oorzaak zijn van dat zware gericht.

Wilt u de grondoorzaak weten, waarom de Heere bedreigde Israëls vee uit te zullen roeien en het in aantal te verminderen?

"Indien gij"; zegt Hij, "met Mij in tegenheid wandelen zult, en Mij niet zult willen horen, zo zal Ik over u, naar uw zonden zeventvoudig slagen toedoen. Want Ik zal onder u zenden het gedierte des velds, hetwelk u beroven, en uw vee uitroeien, en u verminderen zal, en uw wegen zullen woest worden" (Lev. 26:21, 22).

En wilt u meer weten? Hoe lang zal het land treuren?

"Vanwege de boosheid dergenen, die daarin wonen, vergaan de beesten" (Jer. 12:4).

"Als een land tegen Mij gezondigd zal hebben, zwaarlijk overtredende, zo zal Ik Mijn hand daartegen uitstrekken, en hetzelfde de staf des broods breken, en een honger daarin zenden, dat Ik daaruit mensen en beesten uitroeie" (Ez. 14:13).

En wilt u het register van de persoonlijke zonden hebben, die de Heere doet handelen tegen het vee van een land?

Hoor eens en pas het eens op Nederland toe. "Hoor des HEEREN Woord, gij kinderen Israëls, want de Heere heeft een twist met de inwoners des lands, omdat er geen trouw, en geen weldadigheid, en geen kennis van God in het land is; maar

vloeken en liegen, en doodslaan, en stelen, en overspel doen, zij breken door, en bloedschulden raken aan bloedschulden." Hoort nu: "Daarom zal het land treuren en een iegelijk, die daarin woont, kwelen, met het gedierte des velds" (Hos. 4:1-3). Zie, u behoeft het niet ver te zoeken.

5. Zie dan ook en geloof, dat het enige Middel om de ontstoken pestilentie te genezen des Heeren uitgestrekte hand af te wenden, is de hoogten, waar de zonden van het land gebeuren en de drekgoden van de ongerechtigheid uit het eigen hart weg te doen. O, het gaat niet om het vee, maar het gaat erom de mensen in Nederland te verbeteren. Och, dat onze overheden zich eens inspanden om de publieke zonden weg te nemen! Daar moet toch de publieke reformatie beginnen. Och, dat elk individu ook die roede gebruiken zou tot verbetering! "Bekeer u, gij afgekeerde Israëel! spreekt de HEERE, zo zal Ik Mijn toorn op ulieden niet doen vallen; want Ik ben goedertieren, spreekt de HEERE, Ik zal de toorn niet in eeuwigheid behouden" (Jer. 3:12).

6. Zoek verzoening over de reeds gemaakte schuld in het bloed van de Heere Jezus. Philo Byblius tekent over de Phoeniciërs aan, dat zij tijdens publieke rampen, bijzonder ook bij hongersnoden en pestilentiën, gewoon waren vertoornde goden (zo meenden zij) te verzoenen, door het slachten en opofferen van een van de zonen van hun koning, die zij het allerliefst hadden. Wat heeft de duivel al veel nageaapt onder de heidenen!

Maar, toehoorders, gij hebt een Koningszoon, de eigen Zoon van God, de Zoon, Die Zijn geliefde Schootzoon is, tot een ontwijfelbaar Middel. Och, als u Die in uw armen kunt krijgen en daarmee voor de vertoornde Vader neerknielen, wees er dan verzekerd van, dat het bloed van het Lam de slaande engel uw deuren zal doen voorbijgaan. O, ging Nederland die weg eens in, dan zal de Heere Zijn slaande hand intrekken. De plaag zal ophouden. Zijn slaande hand zal veranderen in een ontfermende hand, in een hand van bevrijding, van zegeningen, van bescherming over land, kerk, vee en mensen. Amen.

2. DES HEEREN LAST

Op Dank- Vast- en Bedendag. 3 maart 1717

"Want ook, wee hun, als Ik van hen zal geweken zijn!" Hoséa 9:12

"Wanneer dan dit volk of een profeet of priester u vragen zal, zeggende: *Wat is des Heeren last? Zo zult gij tot hen zeggen: Wat last? Dat Ik ulieden verlaten zal, spreekt de Heere*", zo zei eens de Heere tegen Jeremia, Jer. 23:33. De profeten Gods gaven aan bedreigingen en voorzeggingen van zware tijden en oordelen, die zij uit des Heeren naam deden, de naam van *een last*: De last van Babel, de last van Damaskus, van Egypte, van Tyrus en zo meermalen. Omdat zulke dreigende profetieën nu al dikwijls door de profeten geschieden, was dat de oorzaak dat het zondig Israël zich daaronder verhardde en dat die spreekwijze onder hen tot een *spotternij* geworden was. Dus komt dit diep vervallen volk met hun verleidende profeten en priesters ook hier spottsgewijze de profeet Jeremia (die toch vooral een bestraffend en bedreigend profeet was) te vragen: "Wat is des HEEREN last?" Maar hoor eens wat een verschrikkend antwoord er volgt; hij geeft hun de stukken in de hand: "*Wat last? Dat Ik ulieden verlaten zal, spreekt de HEERE*". Dat was het uiterste dat hij hun zeggen kon; en evenwel het nodigest wat zij weten moesten, om het nog door bekering te voorkomen.

Toehoorders, ik hoop en verwacht, dat hier niemand is die van mij huichelachtig en spottsgewijze in zijn hart vraagt of denkt: *Wel, wat of nu wederom des HEEREN last zal zijn, wet voor zwaarhoofdige bekommelingen of hier nu wederom voor de dag zullen komen?*

Ik moet echter zeggen: Ik heb des Heeren last aan u. En gij ziet wel uit mijn tekst haast, dat ik met de zachtste taal tot u niet komen zal. Vraagt gij mij, doch in bedaarde ernst: Wat last? Ik antwoord: Ik heb geen positieve last, om u te zeggen, de HEERE zal Nederland verlaten; hoewel ik er zeer voor vrees: Maar ik vind uit alle bekommerlijke omstandigheden verplichting, om u voor een eindelijke verlating te doen vrez en te verplichten om die zonder uitstel en met alle ernst te voorkomen en af te wenden.

Daartoe dacht ik was de Goddelijke waarschuwing in mijn tekst wonderwel gepast; daar de Heere wel niet direct, doch echter van terzijde genoeg zegt, om het zondig Israël dat uiterste, des HEEREN wijken van een volk, boetvaardig af te wenden: "***Want ook, wee hun, als Ik van hen zal geweken zijn***".

De Heere is hier bezig in dit kapittel *Israël*, anders ook *Efraïm* genoemd, te waarschuwen voor hun wegvoering naar Assyrië, te dien einde hun het grote zondeverval, dat daar de oorzaak van zijn zou, in verscheiden grove bijzonderheden voor ogen stellende; alles tot dien einde om hun dat eindelijk verderf door een afstand van die zonden, nog te doen voorkomen en dat immers niet uit te stellen; omdat het daarna te laat zou zijn: "Want ook (zo besluit hij alles), wee hun".

Twee hoofdzaken staan ons aan te merken:

- I. Het oordeel zélf: *Als Ik van hen zal geweken zijn.*
- II. De vergroting ervan in het verschrikkelijk gevolg: *Want ook, wee hen!*

De Septuaginta heeft zo het schijnt een misslag gelezen in de grondtekst. Zij vertalen daardoor: *mijn vlees uit haar*. Cyrillus vat dit op als een tussenvallende wens van de profeet, dat hij en de zijnen van de bedreigde oordelen mocht vrij zijn: *mijn vlees, dat is mijn geslacht zij uitgezonderd!* Anderen, zoals Theodoretus vatten het op alsof de Messias hier sprekend in kwam, dat Zijn vlees, dat is Zijn menselijke natuur uit hen zou zijn. En Die daardoor tot enige troost hen zou verzekeren dat hun zaad en kinderen niet geheel zouden worden uitgeroeid, zoals bedreigd scheen; omdat Zijn vlees nog uit hen zou moeten voortkomen. Maar, zoals dit tegen de grondtekst is, is het ook tegen het verband, omdat hier van Efraïm en de 10 stammen wordt gesproken, uit wie de Messias niet zou komen, maar uit de stam van Juda. De vertalers van de Septuaginta hebben de Schin voor de Samech gelezen, een verwisseling die in de Hebreeuwse tekst meermalen voorkomt.

Het rampzalig oordeel drukt de Heere zo uit: *"Als Ik van hen zal geweken zijn"*. Het wijst zichzelf dat men dit niet verstaan kan:

- Van een wijken Gods ten opzichte van Zijn overalteenwoordigheid. "Ben Ik een God van nabij, spreekt de Heere, en niet een God van verre? (...) Vervul Ik niet de hemel en de aarde?" Jer. 23:23, 24.
- Ook niet ten opzichte van Zijn gewone voorzienigheid en Zijn daaruit voortvloeiende gedurig alleszinse werkzaamheid. Want Hij "werkt alle dingen naar den raad van Zijn wil", Ef. 1:11.
- Ook niet van een algemeen wijken van God uit Zijn kerk in 't geheel. Want zo blijft het altijd waar: "De Heere zal Zijn volk niet begeven, en Hij zal Zijn erve niet verlaten", Ps. 94:14.

Dit wijken Gods ziet dan op een meer bijzonder wijken van dit of dat volk, van dit of dat deel Zijner kerk. En zo wijkt dan daar de Heere van:

1. Als Hij er Zijn hart van aftrekt en zo van haar wijkt met Zijn gunst en liefde. Ja, in plaats van liefhebben haar nu haat en een afkeer van haar krijgt, zodat zij wordt een Lo-Ruchama, "Ik zal Mij voortaan niet meer ontfermen over het huis van Israël", Hos. 1:6. Zo gaat het samen: "Dewijl de Heere van u geweken en uw vijand geworden is", 1 Sam. 28:16.
2. Als Hij het verbond met haar vernietigt, zodat zij Zijn volk niet meer blijven. Dit had in opzicht van Israël op een bijzondere wijze plaats, dat de Heere uit alle volkeren der aarde Zich verbondsgewijze aan Sinaï aannam tot een bijzonder eigendom, Exod. 19 en uit kracht van die vereniging doorgaans aangemerkt wordt in de Schrift als met haar in ondertrouw gekomen, zij Zijn vrouw en Hij haar Man geworden zijnde. Als dan de Heere Zich omtrent haar gedroeg als een man die zijn vrouw verlaat en een scheidbrief gaf, door uit land en staat uit te werpen, tot een *Lo-Ammi* te maken en onder andere volkeren te verstrooien, dat was van haar te wijken. Maar dat heeft ook altijd plaats omtrent een volk wiens God Zich de Heere op een bijzondere wijze door begunstingen in uiterlijke en kerkelijke zegeningen betoont te wezen. Als Hij daarmee ophoudt, zo'n volk varen laat en overgeeft aan uitroeijing en ondergang; dan wijkt Hij van haar. Dat noemt de Heere in opzicht van het afgekeerde Israël dat hij haar verlaten en hen haar scheidbrief gegeven had, Jer. 3:8 en Hos. 1:9. "Noemt zijn naam Lo-Ammi; want gijlieden zijt Mijn volk niet, zo zal Ik ook de uwe niet zijn".
3. Als Hij weg wijkt met de middelen der genade onder een volk.
 - In dit opzicht was er ook iets bijzonders omtrent Israël naar de huishouding van die tijd. Namelijk de Heere had toen een voorbeeldende tegenwoordigheid en inwoning onder Israël, hebbende niet alleen de plaats van Zijn statelijke dienst gezettelijk binnen Jeruzalem en daar in de tempel, maar ook in het binnenste

heiligdom van die tempel, Zich boven het verzoendeksel tussen de vleugelen der Cherubim op een hoogstatelijke wijze vertegenwoordigende. Door de Joden die *Schechina*, Zijn inwoning genaamd. "In Salem is Zijn hut, en Zijn woning in Sion", Ps. 76:3.

- Met Zijn inwonende heerlijkheid, en als een gevolg van dien, met tempel en ingestelde godsdienst weg te gaan; dat is ook het wijken Gods uit het midden van haar.
 - En zo wijkt dan de Heere in het algemeen ook van een volk wanneer Hij de zuivere waarheid en godsdienst, de ingestelde middelen der genade, het Woord en deszelfs prediking, met de aanhang van dien, onder een volk, waar die tevoren waren, doet ophouden. Dat noemt Jezus: "Ik zal uw kandelaar van zijn plaats weren, indien gij u niet bekeert", Openb. 2:5.
4. Als Hij wegwijkt met Zijn Geest uit het midden van een volk. Werkende zo niet meer onder en buiten de ingestelde middelen tot overtuiging en bekering van zondaren; tot levendige verwakking van de Godvruchtigen; maar dat alles binnen de kerk dor en dodig wordt, als een vallei met doodsbeenderen.
 5. Ja ook als Hij Zelf met Zijn uiterlijke wederhoudende genade van een volk wegwijkt, haar overlaat aan de ijdelheid en het goeddunken van haar eigen hart, aan verharding, aan onbekeerlijkheid, en zo als geheel de hand van haar aftrekt. Gelijk als Hos. 4:17 "Efraïm is vergezeld met de afgoden, laat hem varen", en Ps. 81:13 "Ik heb het overgegeven in het goeddunken huns harten, dat zij wandelen in hun raadslagen".
 6. Als Hij wegwijkt met al Zijn zegeningen vanuit het midden van een volk en dat het er zo van waar wordt: "Ik heb van dit volk (spreekt de Heere) weggenomen Mijn vrede, goedertierenheid en barmhartigheden", Jer. 16:5.
 7. Als Hij haar al Zijn bescherming, hulp en verlossing weigert, latende hen hun eigen zaken maken, en zich hen als niet meer aantrekkende. In die zin wordt van Simson gezegd, wanneer God nu op het afsnijden van zijn haar zijn vijanden over hem meester liet: "Hij wist niet, dat de Heere van hem geweken was", Richt. 16:20 en Saul: "De Filistijnen krijgen tegen mij, en God is van mij geweken", 1 Sam. 28:15 en wederom: "Saul vreesde voor David, want de Heere was met hem en hij was van Saul geweken", 1 Sam. 18:12.

Zie daar in al deze opzichten wordt de Heere gezegd van een volk te wijken.

Zulk een geval stelt de Heere hier betrekkelijk op Israël: "Als Ik van hen zal geweken zijn": Een onderstelling, die meteen een stille bedreiging insluit. De Heere wist nu wat Hij in Zijn raad met hen voor had; Hij had het hun door Hoséa en andere profeten ook al laten voorbedreigen en het oordeel naderde al vast aan; gelijk het er ook kort op gevolgd is. Hij wil hen derhalve eer het tot het uiterste kwam, nog door de schrik van die zoeken te bewegen tot bekering. En daarom stelt Hij hun onder een bekorte vergroting het vreselijke voor van die nare gevolgen, die daaraan vast zouden zijn, indien zij het tot dat uiterste lieten komen; en dat onder dat enkele dreigwoord: "Want ook" - men kan het ook vertalen met gewisselijk ook - "wee hun, als Ik van hen zal geweken zijn!" Dit is als een woord van *bedreiging* in 's Heeren Woord zeer gemeen; waardoor als bij verkropping een samenloop van alle vreselijke onheilen wordt uitgedrukt, die als te groot en te veel zijn, dan dat men het met weinig woorden kan uiten, en daarom onder dat ene woord van beroerde ontzetting wordt samengepakt: "Wee hun". En inderdaad, men kan uit het voorgezegde haast opmaken, voor wat een wee van verschrikkelijke rampspoeden zo'n volk, waar de Heere van geweken is, blootstaat:

1. Bij zo'n volk krijgt de satan, de macht der zonden en der wereld dan alle ruimte over: Het gaat daar dan even als met Saul: "De Geest des Heeren week van Saul, en een

- boze Geest van de Heere verschrikte hem", 1 Sam. 16:14. En men mag wel zeggen: Wee zulk een volk, dat overgegeven wordt aan de macht van de duivel, om het te overheersen naar zijn wil: "Wee dengenen, die de aarde en de zee bewonen! Want de duivel is tot u afgekomen, en heeft groten toorn, wetende, dat hij een kleinen tijd heeft", Openb. 12:12. Zo'n volk vervalt dan tot alle godloosheid, van kwaad tot erger, want daar is dan geen weerhouding. De Heere geeft het dan over: "Die onrecht doet, dat hij nog onrecht doe; en die vuil is, dat hij nog vuil worde", Openb. 22:11.
2. Zo'n volk waar de Heere van geweken is, dat verliest dan meteen ook al zijn heerlijkheid: "De eer is weggevoerd uit Israël", zei men eens wanneer de Ark Gods was weggevoerd, het zichtbare bewijsteken van des Heeren tegenwoordigheid onder Israël, 1 Sam. 4:21,22. "Van toen af dat gij kostelijk zijt geweest in Mijn ogen, zijt gij verheerlijkt geweest", zeide de Heere, Jes. 43:4. Maar wijkt de Heere, dan wordt aanstonds een volk, een veracht, een gesmaad en vertrapt volk: "Men noemt hen een verworpen zilver; want de Heere heeft hen verworpen", Jer. 6:30.
 3. Zo'n volk waar de Heere van geweken is, dat is dan meteen ook al zijn sterkte kwijt. Zo haast was de Heere niet van Simson geweken, of al zijn sterkte was ook weg, Richt. 16. De Heere alleen is dan ook al de sterkte en de bescherming van een volk: "Die bij ons zijn, zijn meer dan die bij hen zijn", zei Elisa tot zijn dienaar, 2 Kon. 6:16. "De Heere zal de Toevlucht Zijns volks, en de Sterkte der kinderen Israëls zijn, Joël 3:16. Als Hij dan wijkt, gaat ook al hun sterkte weg, zo zegt de profeet: "Ten dage als Ik van hen zal wegnemen hun sterkte", zegt de Heere in Ezech. 24:25.
 4. Zo'n volk waar de Heere van geweken is, dat staat bloot voor alle kwaad; alles verandert onder zo'n volk in een vloek. Aan de ene kant wijken alle zegeningen er uit weg; want daar gaat het mee samen: "Daarom zal Ik wederkomen en Mijn koren wegnemen op zijn tijd, en Mijn most op zijn gezetten tijd; en Ik zal wegrukken Mijn wol en Mijn vlas, dienende om haar naaktheid te bedekken", Hos. 2:8. Als de Heere zover geweken is, dat men klagen moet: "Hebt Gij dan Juda ganselijk verworpen? Heeft Uw ziel een walging aan Sion?", dan is er ook een gevolg: "Men wacht naar vrede, maar daar is niets goeds", Jer. 14:19. In tegendeel komen er aan de andere zijde dan alle kwaden in de plaats, en zo'n volk wordt met alle rampspoeden en oordelen overstroomd: Armoede, hongersnoden, pestilentiën, oorlogen. Hoort dat eens als een wee en gevolg van Gods wijken en verlaten van een volk: "Zo zal Mijn toorn te dien dage tegen hetzelfde ontsteken, en Ik zal hen verlaten". Wat dan? "En vele kwaden en benauwdheden zullen het treffen; dat het te dien dage zal zeggen: Hebben mij deze kwaden niet getroffen, omdat mijn God in het midden van mij niet is?" Deut. 31:17.
 5. Zo'n volk waar de Heere van geweken is, dat laat Hij ook eindelijk worden tot een prooi van haar vijanden. Hetzij door vreemden over haar te doen heersen, hetzij dan door haar bezittingen geheel om te wenden tot de vreemden, en haar als ballingen uit te werpen en te verdrijven uit het land van haar inwoning. Zo gaat het samen: "De Heere heeft ons verlaten en heeft ons in der Midianieten hand gegeven", Richt. 6:13. "Ik zal het overblijfsel Mijns erfdeels verlaten en zal hen in de hand hunner vijanden geven; en zij zullen tot een roof en plundering worden al hun vijanden", 2 Kon. 21:14. Zo zegt de Heere: "Ik heb Mijn huis verlaten, Ik heb Mijn erfenis laten varen; Ik heb de beminde Mijner ziel in de hand harer vijanden gegeven", Jer. 12:7.
 6. En wat al het kwaad nog ten uiterste vergroot en ongeneeslijk maakt is, dat wanneer de Heere van een volk wijkt, dat Hij dan ook Zijn oor toesluit voor al hun bidden; ja dat Hij rookt tegen hun gebeden en er niet voor gebeden wil hebben. Dan is het: "Zo zal Ik ook in ulieder verderf lachen; Ik zal spotten, wanneer uw vreze komt. Wanneer uw vreze komt gelijk een verwoesting, en uw verderf aankomt als een wervelwind,

wanneer u benauwdheid en angst overkomt: Dan zullen zij tot Mij roepen, maar Ik zal niet antwoorden; zij zullen Mij vroeg zoeken, maar zullen Mij niet vinden", Spr. 1:26-28. Gelijk de profeet er van zegt: "Als gijlieden uw handen uitbreidt, verberg Ik Mijn ogen voor u; ook wanneer gij het gebed vermenigvuldigt, hoor Ik niet; want uw handen zijn vol bloed", Jes. 1:15. En de man Gods Ezechiël zegt er van: "Mijn oog zal niet verschonen en Ik zal niet sparen; hoewel zij voor Mijn oren met luider stem roepen, nochtans zal Ik hen niet horen", Ezech. 8:18. Als de Heere van een volk zegt: "Ik heb het verlaten", dan zegt Hij er ook van: "Gij dan, bid niet voor dit volk, en heft geen geschrei noch gebed voor hen op, noch loopt Mij niet aan, want Ik zal u niet horen", Jer. 7:16,30.

O! schrikkelijke en nare oordelen, gevolgen van des Heeren wijken van een volk. En daarom hoe billijk hier, onder zulk een ontzettend wee uitgedrukt: "Want ook wee hun, als Ik van hen zal geweken zijn"; ja, men mocht er wel dat driedubbel apocalyptische wee over uitroepen: *Wee, wee, wee* zo'n volk waar de Heere uit wegwijkt.

Toepassing

O, mijn toehoorders, moge dat wee, op deze ween- en boetedag ook u, ja mocht het gans Nederland zo eens treffen, dat het gehele land onder een heilige ril en schrik eens opsprong, in aanmerking van het gevaar dat ons boven het hoofd hangt, en om de Heere nog vast te houden, eer Hij wegwijkt.

Zeker zo er iets onze grote en wichtige bekommering moet zijn, en het grote stuk waar ons boete- en biddag houden in bestaan moet, dan is het: Want ook wee ons! Wee Nederland, als de Heere van ons zal geweken zijn! 't Is waar, de Heere is nog niet geheel geweken; maar 't is ook waar, dat het dan te laat zal zijn.

De Heere bewaart ons nog als een volk in dit ons Nederland. De middelen der genade, Zijn Woord en Kerk zijn nog onder ons; met het werk Zijns Geestes ontdekt Hij Zich nog in deze en gene gemeenten; alle zegeningen, alle bescherming heeft de Heere van ons nog niet weggenomen:

Te dien opzichte is deze dag ook nog een dankdag. Maar het is ook waar, is de Heere nog niet geheel, Hij is echter al zeer ver geweken:

1. Zien wij op het aftrekken van 's Heeren hart en het wijken met Zijn gunst van Nederland. Hij moet met opzet willen blind zijn, die de zichtbare blijken niet opmerkt van Gods toornige ongenoegen tegen Nederland, en dat Hij met hetzelfde in tegenheid wandelt: Wat twist de Heere jaar op jaar tegen ons met verschrikkelijke stormwinden, die alles doen kraken en beven, en aan onze Zee-negotie, door vergaan van schepen en koopmanschappen, krak op krak en allerverderfelijkste slagen toebrengen.

Wie beleefden er ooit zulke vreselijke watervloeden, zo hoog en zovele, als wij nu jaar op jaar tot zoveel schade en ontzetting beleven; het water telkens tot aan de lippen, tot aan de toppen onzer dijken, met gevolgen van ruïneuze inbraken en overstromingen; verbolgen wateren, telkens bewijzen van een verbolgen God. Hoe blijft dat zeldzaam oordeel over ons rundvee (en daardoor een zichtbare en zeldzame hand van een ontstoken God tegen Nederland; gelijk aan één der Egyptische plagen (Exod. 9:3).

Hoe blijft, zeg ik, dat oordeel nu zoveel jaren achtereen, tot zoveel verarming en vermagering van 's lands inkomsten en inwoners nog rondom woeden in Nederland? (Door onze overheden ook particulier in de biddag-uitschrijfbrief aangetekend). Wat dunkt u, zoudt gij deze dingen kunnen opmerken, en dan nog geloven dat het hart van

God met Nederland volkomen is, en dat Hij met Zijn gunst niet is geweken. O, ja Hij, Hij heeft al een grote stap gedaan.

2. Ziet gij op het wijken van God met Zijn Geest en wederhoudende genade, o, wie heeft er ogen, die daar niet bevend bij moet neerzitten. Gehele gemeenten zijn zo dood en levenloos, dat men er van het werk Gods tot krachtdadige bekering noch ziet noch hoort. Waar zich iets ontdekt, daar wordt het door predikanten zelfs bitter tegengelopen. De predikdienst in 't algemeen gaat de geestelijkheid en het zielsontdekkende uit de weg; en daar is meer toeleg om het oor te kittelen, dan het hart te raken; de praktijk van Godsvrucht words gehaat en gesmaad; en een deel winderige concepten wordt de predikspijze die opgedist en met smaak gezocht wordt; de leraren zelf worden een deel wereldlingen, smullers, pronkers, vijanden van tedere Godsvrucht. De godsdienst wordt een geesteloos geraamte: Een gemene burgerlijkheid neemt de plaats in van geheiligde godzaligheid.

De zondigheden, ijdelheden, wereldgelijkvormigheden worden als geoorloofdheden gewettigd; al het zedige, het matige gaat weg; genadewerk, en krachtdadige verandering in het hart daar wordt mee gespot, en het gehele christendom verandert in een geraamte zonder geest.

3. Ziet gij op het wijken van God met Zijn zegeningen: Het kwijnend en vervallend Nederland roept het aan alle kanten uit; de schatkisten van de Staat zijn uitgeput; onder de vrede blijven de lasten nog hard drukkende (de souverain noemt het in de Bid-dagsuitschrijving zelf zo); het crediet van de staat is weg, de betalingen aan alle kanten gebrekkig: Wie zag ooit Nederland in die staat? En hoe komt het er uit?

Koopman, winkelier, ambachtsman, landman, elk klaagt bitter en met reden; het is of er een vloek en uittering in alles is, de vaste goederen zinken in de grond; de gemene kapitalen, obligaties en rentebrieven zijn bijna met een derde en sommigen met meer verminderd; van bankroet op bankroet wordt gehoord, menigten van families houden het nog even gaande met het water aan de lippen; een menigte raakt in diep verval, en zo komt de armoede ons over als een wandelaar en het gebrek als een gewapend man, Spr. 6:11.

Vergelijk nu onze tijden eens in dat alles met voorgaande en oordeel zelf eens of de Heere niet al ver geweken is.

4. En ziet gij eindelijk op de gevolgen en bewijzen van des Heeren wijken van een volk, even van ons aangetekend, zo zult gij ook daaruit bekennen moeten dat de Heere aan het wijken moet zijn, omdat de beginselen der smarten en der weeën, die daaraan vast zijn, zich al zo zichtbaar in ons Nederland ontdekken.

- Krijgt dan de satan, de wereld en de zonde een onverhinderde doorgang en ruimte onder een volk: Men moet immers bekennen dat de hoogten van de satan, de macht van de wereld en de kracht der zonde, alles in Nederland overstromd hebben.
- Verliest dan een volk zijn heerlijkheid? O, wat is de heerlijkheid van Nederland van de hemel tot op de aarde neergedaald.
- Raakt dan een volk zijn sterkte kwijt? O, wat zijn wij een zwak en amechtig volk geworden.
- Staat dan een volk bloot aan alle kwaden? Gaan de zegeningen weg? Komt er een vloek voor in de plaats? Hoe het in dezen met Nederland gesteld is, heb ik nu even al gezegd.

- Sluit de Heere dan Zijn oren voor de gebeden van een volk? Toont Hij niet ook klaarlijk dat Hij zulks omtrent ons doet; ons zulks tonende in jaarlijkse bededagen, in dagelijkse kerkgebeden, in zoveel bijzondere voorbiddingen van 's Heeren volk; en het wordt veel eer van jaar tot jaar ellendiger met ons.

Ziet dan eens uit dezen allen, mijn vrienden, indien men niet willens blind is, of niet de Heere merkelijk aan het wijken is, en alrede een groot stuk geweken.

En bleef het hier nu nog bij staan; maar ik ga nog een stap verder; en ik zeg dat er de alleruiterste bekommring is dat de Heere in het geheel wijken zal, zo wij Hem niet met alle macht vasthouden; omdat alle voortekenen daar zijn van een uiterste en gehele verlating van een volk. O komt, merkt dat ook nog op, en beeft ervoor.

Ik zal die voortekenen niet halen uit politieke observaties, uit noodschikkelijke beurtwisselingen der staten en republieken, die vele haar merkelijke onzekerheden hebben; maar ik zal mij alleen gronden op de onfeilbare voorzeggingen (prognosticatieën) van de eigen mond van God in 's Heeren Woord, dat onwrikbaar kompas waar men op aan kan gaan.

En zo zeg ik dan:

1. Het eerste en onfeilbare voorteken van de gehele ondergang en verlating van een volk is, wanneer de maat der zonden onder een volk vol is. Hoort dat de Heere Zelf zeggen, wanneer Hij reden geeft waarom de tijd van de uitroeiing der Amorieten nog niet daar was: "Want", zegt God, "de ongerechtigheid der Amorieten is totnogtoe niet volkomen", Gen. 15:16. En wederom vertoont de Heere dat door de gelijkenis van de oogst en een wijngaard, wanneer de tijd rijp is, zo komt die stem, "Zend Uw sikkel en maai", Openb. 14:15. En wilt gij weten wanneer de maat der zonden vol is?

- Wanneer allerlei slag van zonden onder een volk zijn doorgebroken; zo staat er: "Gij hebt Uw volk, het huis van Jakob verlaten; want zij zijn vervuld met godloosheid, meer dan het oosten", Jes. 2:6.
- Wanneer de zonden een algemeenheid gekregen hebben ten opzichte van allerlei slag van personen. Toen alle vlees zijn weg verdorven had, toen kwam de zondvloed, Gen. 6:12. Dat was de reden van der Joden uitroeiing, Neh. 9:34. "Onze koningen, onze vorsten, onze priesters en onze vaders hebben Uw wet niet gedaan; en zij hebben niet geluisterd naar Uw geboden en naar Uw getuigenissen, die Gij tegen hen betuiget".
- Wanneer de allerswaarste zonden onder een volk ook doorbreken; alle zonden zijn nog geen landverderende zonden; maar daar zijn zonden die gruwelen genoemd worden, om welker wil een land zijn inwoners uitspuwt (Lev. 18:28) en de Heere die uitdrijft (Deut. 9:5). Die alle op te tellen, was van te lange omtrek.
 - Onder de zonden tegen de eerste tafel van de wet, vindt men: De afgoderij (1 Kon. 9:6-9; Ezech. 8; Hos. 13:1); valse eden (Hos. 10:4); ontheiliging van des Heeren dag; verachting en bespottung van Zijn dienst en van de boden Gods (Ezech. 22:4-8, 2 Kron. 36:14-17).
 - Onder de landverderende zonden tegen de tweede tafel van de wet, telt des Heeren Woord bijzonderlijk: Onnozel bloedvergieten, vader en moeder licht te achten, onrechtvaardige verdrukkingen, overspelen en hoererijen, dieverijen, vloeken en liegen (Ezech. 22; ziet ook Hos. 4: 1-3).

En in het algemeen worden onder de zonden, waar de Heere om wijkt, nog geteld: Verval van de waarheid, koelheid en onverschilligheid omtrent

dezelve, doorbreking van ketterijen en ruime vrijheid om die te zaaien Jer. 7:28,29; Openb. 3:16). Alles begrepen onder een verlaten van God en een overslaan tot de wereld en tot de zonde (1 Kron. 28:9; Deut. 31:16-17; 2 Kron. 12:5 en 15:2). Breng dan nu eens alles tot Nederland over en oordeel maar eens in bedaardheid of dan ook niet de maat van onze zonden is vol geworden.

2. Het tweede grote en onfeilbare voorteken van de eindelijke verlating van een volk, dat aan 't voorgaande vast is en daar ik alles toe betrekken zal, is de onverbeterlijkheid en onbekeerlijkheid van een volk onder zulk een zondestaat. Ik zal dat tot enige bijzonderheden brengen, daar de onverbeterlijkheid van een volk zich in vertoont. Daar zijn bijzonderlijk vijf teugels of bepalingen voor de zonden onder een volk; als de zonden die alle te sterk worden en dat die teugels geen kracht meer hebben op een volk, of dat die haar kracht verliezen, dan mag men wel besluiten dat zo'n volk onverbeterlijk is en dat het er mee gedaan is.

- A. De eerste teugel is de consciëntie en de schaamte; de eerste om ontzag voor God, de laatste om vreze voor mensen te hebben; als de zonde over die dammen begint heen te lopen en men zonder vreze voor God, zonder schaamte voor mensen begint te zondigen, en zo de zonden een vrije openbaarheid krijgen, dan is er geen verbeteren aan, en 't verderf is nabij, gij hebt het exempel in Sodom en de Joden die haar volgden (Jes. 3:8, 9).
- B. Een tweede teugel zijn de vermaningen en waarschuwingen Gods, de ingestelde middelen om mensen te bekeren, als die meest algemeen haar kracht verloren hebben, als daar een volk een lange tijd onverbeterd onder blijft, als het Woord en het Evangelie onder een volk onvruchtbaar en veracht wordt, dan is de hoop van verbetering weg en de ondergang nabij. Zo zegt de koninklijke Spreukenschrijver, Spr. 13:13: "Die het Woord veracht, die zal verdorven worden; maar wie het gebod vreest, dien zal vergolden worden", en Spr. 1:24 en 26: "Dewijl Ik geroepen heb en gijlieden geweigerd heb, Mijn hand uitgestrekt heb en daar niemand was die opmerkte: Zo zal Ik ook in ulieder verderf lachen; Ik zal spotten, wanneer uw vreze komt". Ons zulks tonend in de eerste wereld, in de vijgenboom, Luk. 13 de Joden, de kerken in klein Azië, etc. ook Jer. 7:23-29; 2 Kron. 24:19,20.
- C. Een derde teugel is het voorbeeld en de vermaningen van vromen en Godzaligen in een land; als die beginnen dun te worden, als zij door de dood voor de dag des kwaads beginnen weggeraapt te worden (Jes. 57:1) of als hun voorbeeld begint zijn kracht te verliezen, hetzij door verval van de kant der vromen, hetzij van de kant der wereld, door het Godzalige voorbeeld der vromen te bespotten, hen om hun godzaligheid bitter te worden en te vervolgen; dan mag men wel denken dat het uiterste gekomen en een deur tot de ondergang nabij is. Niet alleen omdat er dan gebrek komt aan voorbidders, ook een voorbode des verderfs (Ezech. 22:30,31), maar ook dat de Heere dat niet verdragen kan, zonder de zaak van Zijn volk op te nemen; Gen. 18 en in het exempel van Juda, 2 Kron. 36:16: "Zij spotten met de boden Gods (...), en verleidden zichzelf tegen Zijn profeten; totdat de grimmigheid des Heeren tegen Zijn volk opging, dat er geen helen aan was".
- D. Een vierde teugel is het gezag en de macht van overheden in de staat en van leraren in de kerk; twee sterke bolwerken en dijken om de loop der zonden te stuiten; als nu deze onder een volk hun kracht verloren hebben, hetzij door slapheid en versaagdheid niet uitkomende voor de Heere tegen de zonden; hetzij door het zelf met de zonde en de wereld tegen de Heere te houden; dan is er een grote weg geopend, gelijk voor een niet te weerhouden algemene zondvloed van

zonden, zo ook van een haastend verderf. Zo zegt de profeet, Hos. 9:15: "Ik zal hen uit Mijn huis uitdrijven, Ik zal hen voortaan niet meer liefhebben; al hun vorsten zijn afvalligen". En vers 7: "De dagen der bezoeking zijn gekomen, de dagen der vergelding zijn gekomen; die van Israël zullen het gewaar worden; de profeet is een dwaas; de man des geestes is onzinnig; om de grootheid uwer ongerechtigheid is de haat ook groot".

- E. Een vijfde teugel zijn de oordelen en de gerichten van God, die de Heere als middelen gebruikt ter verootmoediging en verbetering van een volk; dat zijn als kleine zitdagen en minder executies, die de Heere laat vooraf gaan, eer Hij Zijn dodelijke gerichten oefent: Als die dan niet helpen ter verbetering, maar men blijft doorgaan met zondigen, ja men gaat van kwaad tot erger, dat is een dodelijk bewijs van een nakende ondergang: "De Syriërs van voren en de Filistijnen van achteren, dat zij Israël opeten met vollen mond (...): Want dit volk keert zich niet tot Dien, Die het slaat, en den HEERE der heirscharen zoeken zij niet. Daarom zal de HEERE afhouden uit Israël den kop en den staart, den tak en den bieze, op één dag", Jes. 9:11 - 13 en Ezech. 24: 1 - 3.

Vergelijk nu met dit alles eens de toestand van ons Nederland, en u zult wederom moeten besluiten dat al de dodelijke tekenen van een nakend einde daar zijn:

- a. Consciëntie en schaamte hebben nu geen kracht meer; men zondigt met een hoerenvoorhoofd.
- b. Alle vermaningen zijn tevergeefs; daar is een algemene onvruchtbaarheid onder de genademiddelen.
- c. Het voorbeeld der vromen heeft de minste kracht niet; zij zijn weinigen, in hen is ook verval, en daardoor is hun voorbeeld niet krachtig; zij worden bespot en op de mond geslagen, daar zijn weinig voorbidders.
- d. Vele overheden, groten en aanzienlijken (enige weinige goeden daar wij God voor hebben te danken uitgezonderd) zijn dikwijls zeer gruwelijke mensen: Libertijnen, ongodsdienstigen, schrikkelijke vloekers en zweerders, voorstanders van ongeregeldheden, metgezellen van dronkaards en goddeloosheden. Anderen zijn slap en harteloos, vol mensenvrees om tegen de hoogten der zonde in het land uit te komen. Veel leraren zijn dikwijls zelf slordig, ijdel, zondig, ergerlijk van wandel. Ze zijn over de kudde van Jezus gesteld, maar nauwelijks waardig om varkendrijvers te zijn en zwijnen te hoeden. Anderen zijn flauw, lauw en harteloos, latende sterven wat sterven wil. Sommigen durven door mensenvrees niet uitkomen; en die nog wel hart hebben, worden in hun ijver door de valstroom der goddeloosheid overweldigd, en de zonden des lands zijn hen te sterk.
- e. De oordelen van God, voorledene en tegenwoordige, hebben geen kracht ter wereld tot verbetering, maar de zonden groeien er veeleer tegen aan.

Maak nu eens het besluit op en oordeel eens zelf welke de verwachtingen zijn der dingen die ons zullen overkomen, indien wij onbekeerlijk het uiterste inwachten. Indien Daniël zich ontzette bijna een uur lang en zijn gedachten hem beroerden, op het horen van Nebukadnézars droom, die hem de ondergang voorspelde, o!, wij hebben reden om ook verbaasd en bevend te zijn over zulke bekommerlijke voortekenen. En dat "MENÉ, MENÉ, TEKEL UPHARSIN" aan de wand, mag billijk ook de banden onzer lendenen losmaken en onze knieën tegen elkaar doen stoten, gelijk eens aan Bélsazar. Want wat zal het wezen, wanneer eens het uiterste zal gekomen zijn, het besluit eens zal gebaard hebben en de Heere eens eindelijk zal geweken zijn: Wee, wee, wee, dan ons die Nederland bewonen! De Heere zal dan het einde roepen over de

vier hoeken des lands. Hij zal de watervloeden gebieden (en hoe dikwijls laat Hij het ons zien) om het land te stellen tot een zee. Of Hij zal de één of andere vijand verwekken, (en hoe heeft Hij dat in Zijn hand) om ons te maken tot een overheerst volk, om ons te stellen tot plundering, om vrijheid, religie, goederen en alles weg te nemen, en ons tot ballingen te maken op de aarde. Dan zal het te laat zijn, en het kwaad ten volle over ons besloten zijn.

Och mijn toehoorders, is dit dan nog een dag om raad te horen, gelijk het is; om nog te bedenken wat tot uw vrede dient, Lukas 19:42. O, dat het elk uwer, dat het gans Nederland eens ernst was. Wat te doen, weet gij haast; het komt maar aan op de uitvoering; het grote werk moet zijn, dat verschrikkelijk wee voor te komen, dat de Heere niet van ons wijke; maar te maken dat Hij met alle genoegen en vernieuwde zegeningen bij ons blijve.

Denk niet dat eens biddag te houden, daartoe genoeg zal zijn, dat zou u even zoveel helpen, als Louis XI, die als hij kwaad gedaan had het crucifix eens kuste, en meende dat hij en God dan aanstonds weer vrienden waren. O nee, biddag en geen boetedag is maar een tergdag, en een vermeerdering van oordeel. De Heere kan niet in 't midden van ons blijven, en met zegen blijven, of wij moeten een geheel andere weg in. Reformatie, reformatie is de zaak waar de Heere op wacht. Welaan dan, wordt de Heere nu in ernst van u gevraagd?

Ik zal u van Zijntwege raad geven: "Een kloekzinnig mens ziet het kwaad en verbergt zich, maar de slechten gaan henen door, en worden gestraft", Spr. 22:3.

- (1) Smelt daaronder in dankbaarheid weg, dat de Heere nog niet geheel geweken is; o, als gij al die voorzegde dingen eens met aandacht vergelijkt, moet gij in verwondering wegzinken over zoveel lankmoedigheid.

Erkent met veel nederigheid dat de Heere al lang had mogen wijken.

Dankt Hem met alle hartelijkheid voor zoveel weldaden, als wij nog genieten; dus is het nu ook dankdag.

Gebruikt alle weldaden, en die verdraagzaamheid Gods tot het einde, dat er de Heere in voor heeft; "of veracht gij de rijkdom Zijner goedertierenheid, en verdraagzaamheid, en lankmoedigheid, niet wetende dat de goedertierenheid Gods u tot bekering leidt", Rom. 2:4.

- (2) Breng eens dat vreselijke gevaar met nadruk op uw hart daar Nederland in staat om van de Heere verlaten te worden met al de nare gevolgen, die daaraan vast zijn; hebt gij tegen al de bewijzen en voortekenen, die ik even opgeteld heb, wel enige exceptie? Wel dan, geloof het eens, en beef voor de God des hemels, scheur met Ezra uw klederen en zit verbaasd neer.
- (3) Erkent toch eens met indruk, dat de zonden van het land alleen de oorzaak ervan zijn, dat de Heere al zover geweken is, en dat Hij nog verder wijken zal; de zonde is de ban, de Jona die buiten boord moet. Ziet dat dan; en ziet het zo, dat gij er ook uw eigen zonden onder ziet, en dat die mee wat toebrengen tot de ban; om niet alleen op anderen, maar ook op uzelf te zien, als de oorzaak der smarten, gelijk David: "Ik ken mijn overtredingen, en mijn zonde is steeds voor mij", Ps. 51:5.
- (4) Wordt dan ook eens tegen die zonden werkzaam zoals het betaamt:
 - Door schaamte, Ezra 9.
 - Door belijdenis.
 - Door verootmoediging. Josias zat neder en weende als hij verstond dat des Heeren toorn brandende was, 2 Kon. 22:19.

Door verbondmaking en heilige voornemens tegen de zonde, en met de Heere; dat is vooral biddagwerk; hier moesten overheden, leraren, huisvaders en moeders, elk particulier het hunne doen.

Ziedaar, zo wij hier niet aan willen, zodat de vrucht van ons biddag houden niet gezien wordt, en wij zo de Heere niet trachten vast te houden eer Hij verder wijkt, zo zal de Heere gewis zeventvoudig tot onze plagen toedoen. Dan hebben wij geen herstel van bloei en voorspoed in ons land te verwachten, maar veeleer ramp op ramp. Hij zal het ene oordeel op het andere brengen, en het rondom zo duister maken dat het denken daaraan tot verschrikking wezen zal; en o, wee, wee, wee ons dan als de Heere alzo van ons zal geweken zijn.

De Heere ontferme Zich over ons en brenge het gesprokene aan het hart of er nog verlenging onzer dagen zijn mocht. Amen.

3. Bijna een christen

Gepreekt 22 januari 1719

En Agrippa zeide tot Paulus: Gij beweegt mij bijna een Christen te worden.
Handelingen 26:28

Het is een groot getuigenis, dat de apostel aan het Woord van God geeft, Hebr. 4:12. *Het Woord Gods is levendig en krachtig, en scherpsnijdender dan enig tweesnijdend zwaard, en gaat door tot de verdeling der ziel en des geestes, en der samenvoegselen, er des mergs, en is een oordeler der gedachten en der overleggingen des harten.* Een getuigenis zo groot, dat sommigen daarom gewild hebben, dat men door het Woord Gods daar het zelfstandige Woord, de Zoon van God Zelf moet verstaan; maar dat is niet noodzakelijk. Het past ook in alle nadruk op het geopenbaarde Woord van God, zowel geschreven als gepredikt; het heeft ook in de hand van God, als een middel, een ongewone en doordringende kracht.

1. Wel allermeest tot waarachtige bekering: in dat opzicht zegt de Heere: Is niet Mijn Woord alzo, als een vuur, spreekt de Heere? en als een hamer die een steenrots te morzel slaat? Jer. 23:29. En Paulus, Rom. 1:16 noemt het een kracht Gods tot zaligheid een iegelijk die gelooft.
2. Maar ook wel dikwijls, al gaat het niet tot bekering door, is het krachtig tot beroering van het geweten, en tot merkelijke overtuiging. Want het maakt een geweldige slag op het hart, tot ontzetting, tot verschrikking, zodat er alles als door in beroering gezet wordt, met ongewone bewegingen. Dat zag men in de Joden te Kapernaüm. Zij versloegen zich over Zijn leer, want Zijn Woord was met macht, Luk. 4:32. En in de schare, Matth. 7:28, het geschiedde als Jezus deze woorden geëindigd had, dat de schare zich ontzette over Zijn leer. Dat zag men ook in de stadhouder Felix, als Paulus handelde van rechtvaardigheid, en matigheid, en van het toekomstige oordeel. Felix zeer bevreesd geworden zijnde, antwoordde: voor ditmaal ga heen, Hand. 24:25.

En wat hebben wij meer bewijs nodig? Zet maar uw aandacht eens op Agrippa in mijn tekst. Paulus is vanaf het begin van dit hoofdstuk bezig met zich te verantwoorden, en daarin het Woord van God te spreken in tegenwoordigheid van de stadhouder Festus, van koning Agrippa, en vele anderen. Maar ziet eens, hoe krachtig dat Woord van God zich omtrent die beide vorstelijke personen ontdekte. Festus wordt er zo door aangedaan, dat hij er als over uitschreeuwt met een grote stem: gij raast Paulus, de grote geleerdheid brengt u tot razernij, vers 24. En in Agrippa gaat het nog verder. Die roept uit: Gij beweegt mij bijna een christen te worden.

Hiervan nu, en daaruit, staat ons te letten op:

- I. Waar hij van spreekt: *een christen*,
- II. Wat hij daarvan ten opzichte van zichzelf getuigt: *gij beweegt mij bijna zo iemand te worden.*

De wederzijdse personen worden vooraf met een woord gemeld: *En Agrippa zeide tot Paulus.* Deze Agrippa, anders Herodes Agrippa, was de zoon van die Herodus Agrippa, die Jacobus liet onthoofden, Petrus liet gevangen zetten, de gemeente vervolgde, en door een engel werd geslagen, zodat hij door de wormen werd gegeten,

Hand. 12:23. Hij was koning over een gedeelte van het joodse land in die tijd, en leefde met zijn zuster Bernice onder algemene verdenking van bloedschande. Zo was hij met haar te Cesarea gekomen, om de stadhouder Festus te begroeten, juist terwijl Paulus daar gevangen zat. Agrippa die zich begerig toonde om Paulus wel eens te willen horen, en Festus die hem dit aanstonds inwilligde, gaven aanleiding tot die redevoering van Paulus in dit hoofdstuk, en meteen dat hij zich tot Agrippa (omdat die een Jood was) keert, en hem toespreekt: *Geloofst gij, o koning Agrippa, de profeten? Ik weet dat gij ze gelooft*, vers 27. Daar komt dan hier Agrippa antwoordend op in: *En Agrippa zeide tot Paulus - tot Paulus hier dan in banden; en wel geraakt door de kracht van zijn redenen, - zeide hij tot hem: gij beweegt mij bijna een christen te worden*.

Gelijk het volk van de Heere onder het Oude Testament de namen voerde van kinderen Abrahams, van het zaad Jacobs, van Israël, van Joden, zo dragen ook de gelovigen onder het Nieuwe Testament in de Schriften van de apostelen verscheidene benamingen. Daaronder is wel het algemeenste geworden de naam van christenen. Allereerst aan hen gegeven te Antiochië, Hand. 11.

Maar vervolgens zeer algemeen en bekend geworden als hun eigenlijke onderscheidingsnaam van Joden en heidenen, in welke drie soorten de gehele wereld toen verdeeld was. Behalve hun eerst gegeven te Antiochië, hoofdstuk 11, vindt men het nog eens, 1 Petrus 4:16, *Indien iemand lijdt als een christen*. En dan hier: *gij beweegt mij bijna een christen te worden*. Een bewijs, omdat dit een Joodse koning was, dat die naam toen al ruchtbaar, bekend en algemeen moet zijn, gelijk men daarom in de geschiedenischriften vindt, dat die aan de heidenen vanaf die eerste tijd bekend geweest is. Bij wie het zo'n gehate naam was, dat een christen te zijn alleen genoeg was om iemand ter dood te veroordelen. Waarom Tertullianus en anderen doorgaans klagen, dat in de christenen niet enige schuld, maar alleen de naam veroordeeld werd. Het was maar: de christenen voor de leeuwen, om er namelijk door verslonden te worden. Eusebius verhaalt van Attalus, als hij ter dood geleid werd, dat zijn beschuldiging op een bordje vooruit gedragen werd: Dit is Attalus de christen. En van Polycarpus, dat men van hem uitriep: Polycarpus heeft beleden dat hij een christen is; en dat daarop al het volk van Smyrna uitriep dat men Polycarpus in het vuur zou smijten. Het is daarom ten uiterste te verwonderen, dat deze vleeselijke mens zich omtrent zo'n gehate naam zo ver uitlaat. En nog temeer, omdat hij bij begunstiging van keizer Claudius koning geworden was, ook daarom op deze tijd nog een groot gunsteling van keizer Nero was, die de landstreek daar hij koning over was, nog aanmerkelijk had vergroot, en die een monster van wreedheid was tegen de christenen. Want hij had onder andere die ordinantie uitgegeven: al wie belijdt dat hij een christen is, zal zonder enige verdediging onthoofd worden. Een wonder derhalve, dat een koning, die van dat monster geheel afhankelijk was, en zelf aan staat en grootsheid geheel verslaafd was, in tegenwoordigheid van de stadhouder van de keizer, van de oversten over duizend en de voornaamsten van Cesarea, die belijdenis zo nabij durft te komen: *gij beweegt mij bijna een christen te worden*. Men mag het wel aanmerken als een wonderbewijs van de kracht van de waarheid, als een triomf van het evangelie, als een uitgeperst getuigenis van Paulus' onschuld.

Wat nu door een christen te worden, moet worden verstaan, kan men hier in twee betekenissen opvatten: óf zoals koning Agrippa het *moest* verstaan en menen; óf zoals hij het naar alle waarschijnlijkheid maar heeft begrepen.

1. Zoals hij het moest verstaan. Daar behoort alles toe dat een christen in kracht uitmaakt, en dan begrijpt dat hij een christen is, door een waarachtig geloof in Christus:

a. De zalving van de Heilige Geest deelachtig te zijn in de gemeenschap met Christus, tot geestelijke verlichting en heiligmaking, en zo geworden te zijn:

- Tot een geestelijke profeet, in de waarheid te kennen en aan anderen te leren.
- Tot een geestelijke priester, door zich ten dankoffer aan de Heere op te dragen, en voor anderen te bidden.
- Tot een geestelijke koning, door over wereld en zonde te heersen.

b. Inwendig het beeld van Christus te dragen, en Hem in gestalte gelijkvormig te zijn.

c. Uiterlijk te wandelen, gelijk Hij gewandeld heeft.

Doch dat Agrippa, die maar een vleeselijke Jood was, deze dingen zou begrepen hebben, en dus een christen zou hebben willen worden, heeft bij mij geen geloofwaardigheid. Men zal dit dan hier alleen moeten bevatten, zoals hij het begreep, namelijk een christen te worden, zoals hij een Jood was, niet in de geest, maar in de letter. En zo behoort dan tot een christen te worden:

a. De Heere Jezus voor de ware Messias te erkennen, en alles wat de apostelen van Hem predikten, met een historisch geloof en uiterlijk toe te stemmen, en voor waarheid te erkennen.

b. Met verlaten van het jodendom, en al de plechtigheden daarvan, over te gaan tot het christendom, en tot die vorm van godsdienst, die aan de huishoudelijke bedeling daarvan eigen is.

c. Dat dan ook uiterlijk te belijden; zich bij de christenen te voegen, zich te laten dopen, en in uiterlijke gemeenschap zich te verenigen met degenen, die voor de Naam van Jezus uitkwamen.

Zie, dat verstond hij door een christen te worden, en daar had hij nu enige beweging toe.

Gij, zegt hij tegen Paulus, beweegt mij daartoe bijna. Het grondwoord betekent aanraden, verzekeren, overreden, bewegen door redenen, namelijk zoals in Hand. 14:19 gezegd wordt van sommige Joden: daar kwamen Joden, en overreedden de schare, en in hoofdstuk 18:4 van Aquilla: Hij bewoog tot het geloof Joden en Grieken; en bijzonder in hoofdstuk 28:23, van Paulus te Rome. Hij betuigde en poogde hen te bewegen tot het geloof in Jezus. Zeker dat is en moet zijn de eigen en grote toeleg van alle evangeliegezanten, mensen te bewegen om ware christenen te worden: *wij dan wetende de schrik des Heeren, bewegen de mensen tot het geloof*, 2 Kor. 5:11. Zo was het ook hier de toeleg van Paulus. En wat was het iets groots geweest, indien Paulus hier in waarheid een koning had, die neer zou vallen voor de voeten van de Heere Jezus. Had Agrippa met volle overgave van zichzelf gezegd: Paulus, gij beweegt mij een christen te worden; wat was het een wonder van genade geweest.

Maar dit is er de dode vlieg in, *bijna*, gij beweegt mij bijna een christen te worden.

1. Omdat het zo ongelofelijk schijnt dat Agrippa in de tegenwoordigheid van de stadhouder en zovele groten van Cesarea zover zich zou hebben uitgelaten, denken sommigen dat hij dit al lachend en zonder mening gezegd heeft, en dat hij dat met uiterlijke gebaren voldoende toonde. Maar dat komt met het ernstige antwoord dat Paulus er op geeft niet overeen, gelijk ook met hetgeen er in vs. 31, 32 tussen Agrippa en Festus over geredeneerd wordt.

2. Het is echter aan de andere kant ook niet nodig, met sommigen te stellen, dat hij waarlijk en in kracht overtuigd was; doch dat hij zo zich uitdrukt, omdat hij het voor Festus niet wilde weten. Want dat hij een niet-christen gebleven is, is openbaar, omdat hij tot op de verwoesting van Jeruzalem toe onder Titus Joods koning is gebleven, en daarna te Rome, in samenwoning met de vuile Bernice, een hoge magistraatsbediening ontvangen heeft, zoals Dion Cassius aantekent, tot en bewijs, dat hij bij de volgende keizers in goede gunst moet gebleven zijn.
3. Wat dan? *Gij beweegt mij bijna*, zal dan willen zeggen, dat hij wel enigszins door Paulus' redevoering geraakt, en zo enigszins overgehaald was, maar niet ten volle. En wel nodig is het, dat wij dit bijna bewogen zijn, om een christen te worden, een weinig nader openen.

Als men de zaak in zijn belang vatten zal, moet men naar mijn oordeel er niet op zien, zoals er over deze tekst gehele traktaten zijn geschreven, en zoals die meest ook gepredikt wordt, dat men een bijna christen beschrijft en toont, hoe na men aan een waar christen kan gelijk worden, en toch geen christen zijn: (1) in uiterlijke kennis, (2) in een soort van geloof, (3) in een vrij sterke hoop van de zaligheid, (4) in uiterlijke ijver voor de zaak van God, (5) in godsdienstigheid, (6) in een gerust geweten, (7) in vrees en verootmoediging onder oordelen, (8) in geraaktheid over zonden, (10) in enige liefde en vereniging met Godzaligen, (11) in verlangen naar den hemel, (12) in uitwendige belijdenis, (13) in spreken van stichtelijke zaken, (14) in onberispelijkheid van wandel, en wat dies meer zij. Alles zaken waar veel van te zeggen was, om een nabij christen zonder waarheid te vertonen, en dat hier ter sprake zou komen, indien *bijna* te voegen was bij een *christen*, en er stond: gij beweegt mij een bijna-christen te worden. Maar nu het gevoegd is bij *bewogen worden*, is het duidelijk, dat men hier niet op een bijna-christen moet staan, maar op het bijna bewogen worden om een waar christen te zijn. Hetzij dan zover als Agrippa het begreep, hetzij ook een christen in het geheel.

De uitdrukking dan in de grondtekst, *gij beweegt mij bijna*, verdient vooraf een korte opmerking.

Het betekent in het algemeen een kleinheid, en zo wordt het dikwijls tot een kleinheid van *tijd* gebruikt, en zo door *kort* vertaald, Hebr. 12:10, Genen hebben ons wel voor *een korten tijd* gekastijd. Ook door *klein*: wetende dat hij *een kleine tijd* had, Openb. 12:12.

Of *weinig*: die voor *een weinig tijd* gezien wordt, Jac. 4:14.

Maar zoals het op een kleinheid en weinigheid van tijd toegepast wordt, zo ook op allerlei soort van zaken, die klein en weinig zijn, in grootte of in getal. Dus: *een klein vuur*, hoofdstuk 3:5 en Matth. 25:51: *Over weinig* zijt gij getrouw geweest. Zo Ef. 3:3: met weinige woorden, zoals onze eigen uitdrukking is.

Zo kon men het hier ook verschillend bevatten: in korte, namelijk tijd: *u zou er geen lange tijd toe nodig hebben*. Of met weinig, namelijk werk, *u zou er niet veel werk meer aan hebben*. Of met weinig, namelijk woorden: *u hebt er mij al ver toe heen gebracht*.

Onze vertaling is echter de meest gepaste: gij beweegt mij een weinig, of op een weinig na, gij beweegt mij bijna; zoals Grotius aantekent, dat die spreekwijze ook bij Plato gebruikelijk is.

Laat ons dan nu eens zien, waarin dit bijna bewogen zijn om een christen te worden, bestaat, zoals het hier in Agrippa plaats had, en zoals het in tijdgelovigen vallen kan. Het bestond:

1. In aan zijn verstand enige ontdekking te krijgen van de waarheid van dat, wat Paulus betreffende het christendom zei; tegelijk met een gezicht van het grote gewicht en belang van de zaken, waar Paulus van gesproken had. Dat is het eerste beginsel van bijna bewogen in tijdgelovigen, dat ze niet alleen een begrip krijgen van de waarheid, maar dat zij er ook met het verstand enige noodzakelijkheid, dierbaarheid, beminnelijkheid in zien kunnen. Zo ver kunnen zij komen, en evenwel nog buiten de zaak blijven. Wie kan twijfelen of zover kwamen al die verwonderaars onder de Joodse schare over de predikaties van Jezus, daar men zo dikwijls van leest in de evangeliën: *ze verwonderden zich over de aangename woorden die uit Zijn mond voortkwamen*, Lukas 4:22.
2. In met zijn oordeel enigszins overgehaald te worden tot toestemming van wat aan zijn verstand zich als waarheid enigermate ontdekte. En zo ver komen ook tijdgelovigen, want dat is het historisch geloof, een toestemming van het oordeel aan een gekende waarheid. Zo Jac. 2:19: *gij gelooft dat God een enig God is; gij doet wel: de duivelen geloven het ook en zij sidderen*.
3. In enige overhelling in zijn wil, en genegenheid te krijgen tot het christendom, en tot de belijdenis daarvan. Ook zover komen tijdgelovigen, dat zij op overreding van verstand en oordeel ook wel enige overhelling en overhaling in hun hart vinden, tot die zaken en gestalten, van de noodzakelijkheid waarvan in het christendom zij overreed zijn; en zo een stille lust om daaraan ook deel te hebben. Dat is die smaak in het goede Woord Gods, waar Paulus ten opzichte van tijdgelovigen van spreekt, Hebr. 6:5.
4. Bijna bewogen, zoals het van de zijde van Paulus een kracht van bewegen in zijn redevoering veronderstelt, wil het ook aan de zijde van Agrippa zeggen, enige hartstochtelijke beweging en beroering van mijn geest daaronder. Hij zag Paulus in zoveel goddelijke ernst, hij hoorde hem met zoveel kracht en heilige aandoeningen, met zoveel hemelse inspanning, van zulke hoge, zeldzame, gewichtige goddelijke dingen spreken, en onder zoveel drang van beweegredenen, dat er zijn bewegingen ook onder aangestoken en gaande werden, en hij er als onder weggevoerd werd in bewogen en hartstochtelijke verrukkingen. En zover komen ook wel tijdgelovigen. Dat onder de vurige ernst van leraren, onder de drang van hun innemende gaven, onder de overredende kracht van hun spreken, ook hun hartstochten wel eens aan het bewegen raken, hen wel de tranen eens uitgeperst worden, en zij als weggevoerd worden door van buiten aankomende bewerkingen, over wat zij horen. Op geen andere wijze kan men het begrijpen, wanneer er van de joodse schare gezegd wordt: *Zij versloegen zich over Zijn leer*, want Zijn Woord was met macht, Luk. 4:32. En opnieuw, wanneer Jezus zo krachtig van de opstanding gesproken had, de schare, staat er, *dit horende werden verslagen over Zijn leer*, Matth. 22:33.
5. Bijna bewogen, bestaat ook daarin, dat men enige smaak, enig algemeen vermaak vindt in wat men hoort. Zo zal het hier ook buiten twijfel in Agrippa zijn geweest. En dat valt ook in tijdgelovigen, bijzonder als zij van dingen horen spreken die zeer strelen, van grote beloften, van genade, van zaligheid. Daar wil elk wel aan, en daar vinden zij enige zoetigheid in. Zo leest men van Herodus ten opzichte van Johannes de Doper: hij hield hem in waarde, en hoorde hem gaarne, Mark. 6:20, en zo beschrijft Jezus een tijdgelovige: *die in steenachtige plaatsen bezaaid is, deze is degene die het Woord hoort, en dat terstond met vreugde ontvangt*, Matth.

13:20. Daar komt enige blijdschap over, enige liefde tot, enige begeerte en verlangen naar de grote zaken en verwachtingen, die hen voorkomen. Zo zal buiten twijfel die uitroep geweest zijn van een van de genoden aan de Farizeese maaltijd, die door de rede van Jezus aan tafel geraakt, uitriep: *zalig is hij die brood eet in het Koninkrijk Gods*, Luk. 14:15.

6. Dit bijna bewogen bestond ook in een geraaktheid in zijn geweten. Misschien zal dat hem hebben beginnen te slaan, en met een nijp over zijn gruwelijk leven, hem hebben doen zien dat hij wat anders moest zijn, en dat hij gelukkiger was, als hij, in plaats van een koning, zo was als deze gevangene. En zo ver komen ook tijdgelovigen, dat het geweten wel eens wakker wordt, dat er een gezicht komt van zonden, vrees voor straf, en daardoor wel eens naarheid en verschrikking, met een schielijke wens om anders te zijn. Zo was het in de stadhouder Felix. Wanneer hij Paulus zo krachtig hoorde prediken van het geloof in Christus, van rechtvaardigheid en matigheid en van het toekomstige oordeel, werd hij zeer bevreesd, Hand. 25:24,25. En in die schriftgeleerden en Farizeeën, welke Jezus zochten te verstrikken. *Zij dit horende en door hun consciëntie overtuigd zijnde, gingen uit, de een na de ander*, Joh. 8:9.
7. Bijna bewogen, sluit dan ook in dat er nog enige weerhoudende redenen zijn, waarom al die voorgelegde bewegingen van *bijna* niet doorgaan tot *geheel* bewogen. En die zullen hier in Agrippa bijzonder geweest zijn, zijn verkleefdheid aan lieve zonden, er dan ook zijn interessen naar de wereld, zijn koninklijke staat en heerlijkheid, waar hij vanaf ontmoeten zou hebben, als hij in waarheid een christen werd. En zo is het in alle tijdgelovigen en bijna-christenen. De goede bewegingen die in hen opkomen, blijven in hen maar bijna-bewegingen, omdat er altijd tegenredenen zijn, die de wijzer beletten over te slaan. Hetzij dan aan de kant van de waarheid, die zij moeten toestemmen; hetzij dan aan de kant van de weg van de godzaligheid, daar zij zich aan moeten overgeven; hetzij dan aan de kant van kruis en ongevallen, daar zij bloot aan zullen staan; hetzij dan aan de kant van voordelen, vermaken, gemakken naar de wereld die zij vrezen te zullen missen. Dat zijn de redenen, dat er wel eens bewegingen komen, doch zij blijven maar een bijna bewogen worden. Zo was het in die overste, die, zoals het schijnt, met bewogenheid aan Jezus vroeg: *Goede Meester, wat doende zal ik het eeuwige leven beërven?* En die zo nabij kwam, dat Jezus na enige tussenredenen, hem aanziende en hem beminnde, tot hem zei: *nog één ding ontbreekt u: verkoop alles wat gij hebt, en deel het onder de armen, en gij zult een schat hebben in de hemel, en kom herwaarts, volg Mij*. Maar ziedaar, daar bleef hij staan. *Maar als hij dit hoorde, werd hij geheel droevig, want hij was zeer rijk*, Luk. 18:18-23 en Mark. 10:21. Zo moet men ook denken van die schriftgeleerde, welke de Heere Jezus zo verstandig antwoordde, dat Jezus tot hem zei: *gij zijt niet verre (wel nabij doch evenwel nog niet ver genoeg) van het koninkrijk Gods. En niemand durfde hem meer vragen*, Markus 12:54.
8. Eindelijk, bijna bewogen sluit dan ook in, door dit alles in een benepenheid tussenbeide te staan. Zover kwam hier ook Agrippa. Aan de ene kant voelde hij drang, aan de andere weerhouding. En het was hier: waarheen ik mij wenden zal, weet ik niet; zo evenwel dat de keuze oversloeg, te blijven die hij was. Zo gaat het met tijdgelovigen. Een gezicht om anders te moeten zijn, en lust om te blijven die ze zijn, die worstelen wel eens in hen tegen elkaar. Die brengen hen wel eens in de benauwdheid, dat ze schijnen als op het punt te staan om zich te bekeren, en dat zij met verlegenheid en benepenheid als hinken op twee gedachten. Maar de uitkomst is echter: ik zie betere dingen, en ken die goed, en toch volg ik de slechtste.

Toepassing

Ziet daar, mijn toehoorders, iemand bijna bewogen om een christen te worden. Nu hoop ik, indien er zulken hier zijn, zoals ik vaststel dat er velen zijn, dat die zichzelf in deze spiegel al zullen gezien hebben, en dat het niet nodig is, met omslag en uitbreiding alles met onderscheid op zulken thuis te brengen. Echter, als zij het mogen verzuimd hebben (gelijk er niets eigener is aan natuurlijke mensen dan zichzelf voorbij te zien), kan ik hen ook niet geheel laten gaan.

Laat ik dan twee soorten van mensen nog even een weinig nader aanspreken. Zulken die zover als Agrippa nog niet komen, en dan zulken die zover, maar ook niet verder komen. En ik bid u, laat uw hart ieder voor zichzelf er op antwoorden.

1. Zijn er hier, die zover als Agrippa nog nooit gekomen zijn? Dat zijn zulken:

- (1) Daar geen bewegen aan is. Mensen zo hard als staal en ijzer, daar nooit enige overtuiging, enige beroering over hun staat in opkomt. Als velen van zichzelf eens naar waarheid zouden oordelen, wat hebt u vele krachtige, ontdekkende predikaties gehoord. Maar hoe zijn ze heel uw leeftijd door zonder beweging op u afgestuit? Hoe heeft de inbeelding, dat alles met u goed is, daar u van jongsaf mee opgegroeid bent, het gehele huis van uw hart altijd in vrede gehouden, en gemaakt dat alle overtuigende ontdekkingen bij u aangezien werden als tot anderen, en niet tot u behorend. En daardoor veroorzaakt, dat u nooit onder enige beroering gezien hebt, dat u moet bekeerd zijn, en dat u anders, en op een andere weg zijn moet dan u bent? Is daar uw oordeel nog wel ooit van overreed geweest? Hebt u daar ooit enige overhelling toe gevoeld, wel enige slag op uw hart? Ik bid u, sta daar eens bij stil. Zie eens terug wat er ooit in u is omgegaan. Wat antwoordt uw hart? Ziet u dan wel, u bent zelfs zover nog niet eens gekomen als Agrippa.
- (2) Dat zijn zulken, die niet willen bewogen zijn, omdat ze een zorgeloze gerustheid liefhebben, boven een heilige en heilzame ongerustheid, en daarom niet nader aan zichzelf ontdekt zijn, in iets dat hen zou kunnen ontrusten. Ze vrezen iets te zien, dat in hen niet goed is. Ze zijn benauwd voor geestelijke benauwdheid die de enige weg naar Jezus is. En daaruit volgt dat zij alle bewegingen van onrust en van overtuiging omtrent hun staat vijandig gezind zijn.

En dat ontdekt zich daarin:

- Dat zij alle ontdekkende waarschuwingen van particuliere christenen, dat zij ook het onderscheiden bewerken van zielen door daartoe gerichte predikaties in hun hart haten, en die met een heimelijke en dikwijls openbare bitterheid en wrevel ontvangen en horen, daar verachtelijk van spreken. Dat met de hatelijke namen van zemelen, van wet-prediken, van liefdeloos veroordelen, gestadig hatelijk maken, en zo tegen alle aandrang op de noodzakelijkheid van wedergeboorte, van een enge weg achter Jezus, kwaadaardig gekant zijn. Dat ze tegen alle waarschuwingen van zielsbedrog, en tegen het geven van alle nodige kentekens, met als doel om mensen aan zichzelf te ontdekken, bitter opstuiven en dat geheel niet verdragen kunnen. O! ziet u wel, u allen, die daaraan schuldig staat, dat u nog zo goed, zo bescheiden niet bent als Agrippa. Die hoorde Paulus nog, en hij hoorde hem met genoegen; en hij was er zo gunstig over omtrent Paulus, dat hij oordeelde, dat men hem moest loslaten. En u wilt sommigen daarvan zelfs niet horen. U zou ze als bandieten wel kerk en land uitdagen, indien het in uw hand was, op zijn Achabs tegen de ijverige Elia: *Hebt gij mij gevonden, o mijn vijand? En hij zeide: ik heb u gevonden,*

overmits gij uzelf verkocht hebt om te doen dat kwaad is in de ogen des Heeren. Zijt gij die beroerder Israëls? 1 Kon. 21:20 en 18:17.

- Ook ontdekt zich niet willen bewogen zijn, in alle bewegingen omtrent de staat van de ziel, zo gauw zij opkomen, aanstonds met alle toeleg tegen te gaan. Dat gebeurt wel eens. En ziet eens, of het u niet wel gebeurd is, dat onbekeerde mensen wel eens buiten hun verwachting verrast worden. Dat zij onder een ernstige en ontdekkende predikatie, of onder een godzalig gezelschap, of onder het lezen van een staat onderscheidend boek, wel eens beroerd, ontdekt, overtuigd en in het geweten geraakt worden. Maar hoe handelt dan de natuurlijke mens? Hij zoekt die bewegingen, alsof het een verderfelijke ziekte is, - (en anderen die van het werk van God in het hart niet weten) zijn vorig gezelschap, zijn huisgenoten, die raden hem daartoe met alle macht ook aan, alsof het een dodelijke wanhoop en krankzinnigheid zou worden als hij daaraan toegeeft, - hij zoekt dan, zeg ik, zulke bewegingen met alle toeleg tegen te staan, te stuiten, te versmoren door alle plezieren, gezelschappen te verzetten; totdat het gehele werk weer verdwenen is. En daarmee zijn zij dan weer gerust, zoals tevoren, en weltevreden.

Ziedaar, dat zijn mensen, die nog zover niet komen als Agrippa. En bezie er eens uzelf hij, of u ook in het een of ander opzicht zich niet schuldig vindt?

2. Maar nu zei ik ook, dat er niet weinig zijn, die *wél* zover, maar ook *niet verder* als Agrippa komen. En dat zijn zulken, die wel niet zonder alle bewegingen zijn, die ook juist tegen bewegingen zich zo niet aan kanten, maar die echter ook niet verder komen, als maar tot bijna bewogen te worden. Namelijk zulken:

- (1) Die nog wel eens (ach ik bid u, ziet eens of u er ook niet onder bent) een ernstige predikatie willen horen; zulke predikanten die daar meest op gezet zijn en daar talent toe hebben, nalopen, aan het hart nog wel eens geraakt willen zijn; maar die geheel hun leven daarbij blijven staan, en nooit doorbreken om in kracht een christen, een waarachtig bekeerde te worden.
- (2) Zulken, die onder ernstige en ontdekkende predikaties (en ziet eens of u dat niet dikwijls gebeurd is) die zeg ik, daaronder wel eens aan hun verstand ontdekking gekregen hebben, aan hun oordeel overreed zijn geworden, dat hun weg niet goed was, dat zij anders moeten zijn. Die daarover wel eens pijn in hun hart, een slag op hun geweten gevoeld hebben. Die wel eens gevoelig zijn ontroerd geworden, met smaak en genoegen in het Woord waren aangedaan. Ja ook wel eens een overhelling, een trek aan hun hart voelden, om een ander te willen zijn, om een bekeerd Christen, een godzalige te willen worden. Maar die ondertussen al die bewegingen honderdmaal en meer geheel binnen de kerk gelaten, of anders in korte tijd weer verloren hebben.
- (3) Zulken (en dit komt nog een stap nader, let er op, o! allen die het aangaat), die onder dadelijke en aanhoudende overtuigingen raken, maar daarbij blijven staan, zonder doorbreken. Of die dat gehele werk van overtuiging door de tijd weer verliezen. Door verscheidene wegen en middelen (onmogelijk hier op te tellen), kan dat gebeuren, dat mensen, jongeren en ouderen, onder vrij ernstige overtuigingen kunnen raken aangaande hun staat, omdat ze klaar en levendig zien dat zij naar de hel gaan, als ze zo blijven als ze zijn. En dat dikwijls wel uitschreeuwen. Terwijl ze ook wel aan de andere kant zien de noodzakelijkheid en volheid van Jezus, met enige verleving op Hem en met een overreding van Hem te moeten, en een wens om Hem te mogen hebben. Met die gevolgen dat ze daardoor ook wel raken op een geheel andere koers van levensgedrag, tot een

afzondering voor zichzelf in het verborgene, tot enige weke en treurige gestalten, tot het zoeken van een ander en godzalig gezelschap, tot verandering van gewaad en gelaat, en enig afsterven van de wereld. En dat alles zonder beschuldiging van onoprechtheid van binnen, en van het niet te menen. Maar die zich daaronder gedragen als dwaze kinderen, die in de kindergeboorte blijven staan, die niet doorbreken tot dadelijke overgave en verbond maken met God in Christus, daar het werk niet gevolgd wordt door doorbrekende bekering, wedergeboorte, hartverandering, en dadelijke overgang op de enge weg van tedere Godvruchtigheid. Ja daar al dat werk mettertijd weer geheel verdwijnt; al die beroeringen over zonde en gemis, al de bekommelingen over zielstaat, al de ernst, de werkzaamheden voor God, de afsterving aan de wereld, weer geheel verdwijnen, en verloren worden.

Ziedaar, dat is bijna bewogen te worden om een christen te zijn. Doch ook maar bijna, dat is, niet verder te komen dan een Agrippa kwam.

En wat zal dat zulken helpen? (Och merk het toch eens op, en breng het op uw hart, u die van het voormelde ondervinding hebt.) Helemaal niets.

1. Bijna bewogen te zijn, en in het geheel nooit bewogen te worden, dat is in de zaak en uitkomst één en hetzelfde. Iemand die bijna bewogen is, en niet verder, is zo min een waar christen, als een geheel onbewogen iemand. Nooit verder als bijna in de hemel, is er altijd buiten. En daarom al bent u bijna bewogen geweest, u bent dan echter nog buiten Christus, u bent nog nooit metterdaad een christen geworden, u bent in de grond niet verder dan een heiden en Turk.

2. Wat zeg ik! Het is vaak maar al te schadelijker, want dat ziet men meest, die eens overtuigd en bijna bewogen geweest zijn, en daar weer alles verdwijnt, dat die daarna vaak erger worden dan ze tevoren waren. Dat de Heere hen dan wel overgeeft tot zware verharding en ongevoeligheid, en loslaat tot ruimer en zondiger wandel. Of wel eens met een volgende versmorende staat van wanhoop overvalt, en dat er geen herstellen aan is.

Hoor het eens met verschrikking en tot waarschuwing, in de drie volgende opmerkelijke teksten.

 - De eerste vindt men bij de apostel Petrus, 2 Petrus 2:20, 21, 22, *Want indien zij, nadat ze door de kennis des Heeren en Zaligmaker Jezus Christus, de besmetting der wereld ontvloden zijn, en in dezelve wederom ingewikkeld zijnde van dezelve overwonnen worden, zo is haar het laatste erger geworden dan het eerste. Want het ware hun beter, dat zij de weg der gerechtigheid niet gekend hadden, dan dat zij die gekend hebbende, weder afkeren van het heilig gebod, dat hun overgegeven was. Maar hen is overkomen hetgeen met een waar spreekwoord gezegd wordt: de hond is wedergekeerd tot zijn eigen uitbraaksel, en de gewassen zeug tot de wenteling in het slijk.*
 - De tweede schriftuurplaats lees ik in Paulus' zendbrief aan de Hebreëen, hoofdstuk 6:4,5,6: *Want het is onmogelijk, degenen die eens verlicht geweest zijn, en de hemelse gaven gesmaakt hebbend er des Heiligen Geestes deelachtig geworden zijn; en gesmaakt hebben het goede Woord Gods, en de krachten der toekomstige eeuw, en afvallig geworden zijn, die, zeg ik, wederom te vernieuwen tot bekering.*
 - De derde tekst is het eigen Woord van de Heere Jezus bij Mattheüs, hoofdstuk 12:43, 44, 45: *En wanneer de onreine geest van de mensen uitgegaan is, zo gaat hij door dorre plaatsen, zoekende rust, en vindt ze niet. Dan zegt hij, ik*

zal wederkeren in mijn huis, vanwaar ik uitgegaan ben: en komende vindt hij het ledig, met bezemen gekeerd en versierd. Dan gaat hij heen en neemt met zich zeven andere geesten, bozer dan hij zelf, en ingegaan zijnde wonen ze aldaar, en het laatste van die mens wordt erger dan het eerste.

3. Ja bijna bewogen te zijn, en niet verder te komen, zoals het zoveel schadelijker is, zo zal het ook eens hierna voor u zoveel te smartelijker vallen. O! dat zal uw worm in de hel zo veel bitterder maken; bijna bewogen, bijna een christen, bijna op de weg, bijna in de hemel, op een stapje na binnen te zijn geweest, er evenwel nog buiten te zijn gebleven. O! hoe zal dat "had ik, had ik" u dan naar vallen in de eeuwige duisternis.
 - Heb ik niet op die en die tijd een gezicht gehad van mijn verloren staat?
 - Och had ik die tijd gebruikt om er mij uit te redden.
 - Heb ik niet op die en die tijd gezien, dat ik Jezus hebben moest?
 - Och had ik Hem toen aangegrepen.
 - Heb ik niet menige klop aan mijn hart gevoeld?
 - Och had ik toen voor Jezus open gedaan.
 - Ben ik niet al enigszins aan het werk geweest?
 - Och had ik toen doorgebroken!
 - Heb ik mijn voet niet al eens gezet op de weg?
 - Och had ik toen voortgetreden.
 - Is mij die hel waar ik nu in lig, in haar verschrikkelijkheid niet toen en toen naar genoeg op mijn hart gekomen?
 - Och had ik ze toen ontvloden.
 - Is mij de hemel niet dikwijls beminnelijk genoeg in het oog geweest?
 - Och had ik ze toen ingenomen met geweld.
 - O! dat nabij geweest te zijn geweest, en buiten te blijven, met de dwaze maagden, Wat zal het met een "had ik, had ik" van bitter naberouw tot in eeuwigheid beklagd worden!

En daarom, wat Paulus in het vervolg op mijn tekst aan Agrippa wenste, dat wens ik ook met enige verandering u allen toe: *Ik wenste van God, dat u allen die mij heden hoort, niet alleen bijna, maar geheel mocht zijn en worden, gelijk u moet zijn om in waarheid een christen te wezen.* O! ziedaar:

1. U wordt er nog toe bewogen. Uw leraars spannen er al hun krachten toe in, en ik doe het nu nog. Het is dan nog de tijd van uw bezoeking in genade, en het zal te laat zijn, die verzuimd te hebben.
2. Een christen te zijn, is zo groot, zo onvermijdelijk noodzakelijk. Zonder dat bent u zonder God en zonder Christus in deze wereld. En door dat te zijn hebt u deel aan Jezus, aan den Heilige Geest. Daardoor wordt u profeten, priesters, koningen en verwachters van de zalving van de heerlijkheid met vreugdeolie.

Welaan dan, zonder uitstel, laat het gesprokene u hiertoe strekken:

1. U, geheel onbewogen mensen, die onder alle overtuigende bewerkingen en predikaties zo hard als steen bent.
- (1) O! schrik eens over uzelf. Komt men er door alleen bijna bewogen te worden niet, u zult er dan immers door geheel niet bewogen te worden ook niet komen. Daar doet zich nog een hoop op, maar in u is helemaal geen hoop, en u hebt totnogtoe het allerbekommerlijkste merkteken van een verworpene te zijn. Zo lang onder het evangelie geleefd te hebben, en nog nooit eens bijna bewogen geweest te zijn. O!

dat is een allerbedenklijkst teken. En daarom, wordt nog eens wakker, tracht uw gevaarstaat te zien.

- (2) Doe toch uw gekantheid tegen bewogen te worden, en uw lust om maar in een zorgeloze rust te blijven, eens in ernst van u weg; en schrik daarvoor als het dodelijkste voor uw zielen.
- (3) Zoek en gebruik met alle ernst de allerovertuigenste predikaties. Zet u daar naarstig onder neer, en dat met het doel om geraakt en bewogen te worden.
- (4) Breng uw harde hart met volmenende smekingen dikwijls voor de Heere, om hartbewegende genade, en toon dat het u ernst is.
- (5) Ga toch geen beginselen van bewegingen met opzet tegen, maar zet op de eerste klopp, op de minste beweging uw hart voor de Geest van de Heere open.

2. Maar aan de andere kant, u die nu of dan wel eens enige beweging voelt, of die tegenwoordig nog onder enige overtuiging ligt, och laat het toch bij dat *bijna* niet blijven.

- Mijn kindertjes, het is uw tijd. Jezus staat aan de deur en Hij klopt. Hij wil bij u inkomen, en daarom doe toch zonder uitstel voor Hem open.
- Och draag toch zorg, dat u uwe overtuigingen niet weer kwijt raakt, dat u het gehele werk niet weer verliest.
- De satan staat er op en loert.
- De wereld staat op haar sprong, om uw hart weer in te nemen en van Jezus te vervreemden; houdt toch dat gij hebt.
- Wees toch aan die overtuigingen gehoorzaam: stap door, stap door, en blijf niet staan bij overtuigingen. Heden, heden, misschien zullen ze daarna niet terugkomen. En dat door een personele, bedaarde, hartelijke, onbepaalde verbondmaking met de Heere Jezus, door Hem uit te kiezen in alles en tot alles. Door een overgave van uzelf aan Hem, en een dadelijk ingaan van die weg, die een levend christen betaamt.

3. Maar ook eindelijk, u, die op den duur en door velerlei ondervindingen nu al enige tijd in waarheid een christen bent geweest.

- O! dank de Heere, Die er u de beweging toe gegeven heeft; en Die u van een bijna- tot een geheel-christen heeft gemaakt.
- Hebt gij het onder de dienst van deze of gene leraar ontvangen, u mag en moet God danken, dat Hij die u tot een middel beschikt heeft. U mag er zo'n leraar als een middel ook wel om liefhebben, hoogachten, zijn dienst navolgen, omdat de Heere u er bij zegenen wil. Maar o! het moet de Heere zijn, Die er de lof van hebben moet, dat u onder zoveel andere onbewogen mensen bewogen bent geworden. Wie is er de oorzaak van dan de Heere?

Maar bent u bewogen om een christen te worden, gedraagt u dan ook als een christen. Wat daartoe behoort, wordt bij andere gelegenheden getoond, ik zal het niet uitbreiden. In het kort, gedraagt u zo:

- Door een levendig en veelvuldig geloof oefenen. Daardoor bent u een christen geworden; u moet het ook daardoor blijven, Gal. 2:20, *Ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij; en hetgeen ik in het vlees leef, dat leef ik door het geloof des Zoons Gods, Die mij liefgehad heeft, en Zichzelf voor mij overgegeven heeft.*
- Door uitdrukking van de zalving met de Heilige Geest van wijsheid en van kennis, als geestelijke profeten.

- Door gelijkvormigheid met Christus als geestelijk gezalfde priesters.
- Door gelijkvormigheid met Christus als geestelijk gezalfde koningen.
- Door uitdrukking van de zalving op u met de Geest van de vreze des Heeren, met den Geest van heiligheid.
- Inwendige gelijkvormigheid met Jezus in gestalten.
- In uitwendige gelijkvormigheid met Hem in daden.

Ziedaar, dat zou de weg zijn, om in de waarheid van een christen te zijn, recht te worden bevestigd. Om in het wezenlijke van het christendom hoe langer hoe meer volmaakt te worden en op te groeien. En zo de weg meteen, om onder de zalving van de Heilige hier in de tijd toebereid te worden tot die zalving met vreugdeolie in heerlijkheid, waar al het gebrekkelijke dat hier nog was, zal voltooid worden. En daar u eens met de Geest van wijsheid en van heiligheid tot volmaaktheid toe gekerstend, dat is gezalfd, als volmaakte priesters en koningen eeuwig bij Christus op de troon zult zijn. Amen

4. De grote schare voor de troon

"Na dezen zag ik, en ziet, een grote schare, die niemand tellen kon, uit alle natie en geslachten en volken en talen, staande voor de troon en voor het Lam, bekleed zijnde met lange witte klederen, en palmtakken waren in hun handen"

Openbaring 7:9.

"Het is te gering dat Gij Mij een Knecht zoudt zijn om op te richten de stammen Jakobs, en om weder te brengen de bewaarden in Israël; Ik heb U ook gegeven tot een Licht der heidenen, om Mijn heil te zijn tot aan het einde der aarde." Zo lezen we het Woord van God in Jesaja 49 vers 6. De Heere toont daarin dat de Messias wel zou zijn tot zaligheid van de Joden, om degenen die onder hen uitverkoren waren in te zamelen, maar dat de kracht van Zijn gerechtigheid zich niet tot de Joden zou beperken. Hij zou ook tot heil van de heidenen zijn. En dat, omdat het eerste alléén te gering was. Het was ten opzichte van de waardigheid van de Messias en ten opzichte van de algenoegzaamheid van Zijn verdiensten niet gepast dat de kennis en de vrucht daarvan alleen maar binnen één land en één volk begrensd zou blijven. Zijn verdiensten waren immers genoegzaam voor een gehele wereld.

De profeten en de priesters hadden het werk van God nu zo lang onder Israël gedaan. Het was billijk dat de Messias Zich nu openbaarde als een groter Profeet en een uitnemender Hogepriester. Dat zou dáárin uitkomen, dat Hij ook Profeet en Priester werd van de heidenen.

Zou het ook wel loon genoeg geweest zijn voor de zware arbeid van Zijn ziel, indien Hij maar onder één volk zaad gezien had? Vooral, omdat er maar zo'n klein aantal uit de Joden in de Messias geloven zouden?

Het zou voor Hem veel te gering geweest zijn, indien het kleine aantal bekeerde Joden niet goed gemaakt was door een ontelbare menigte, die Hem werd toegebracht uit de heidenen. Hij zou, volgens de Lofzang van Simeon, *tot heerlijkheid van het volk Israël zijn*. Maar Hij moest ook zijn *een Licht tot verlichting van de heidenen*.

Met nadruk wordt dit ons getoond in de Openbaring van Johannes, in onze tekst met zijn verband. Vanaf vers 4 was aan Johannes geopenbaard het getal van de verzegelde dienstknechten van God, uit de twaalf stammen van Israël; uit iedere stam twaalfduizend, tezamen honderdvierenveertig duizend. Maar hoewel dit reeds een groot aantal was, het was toch te gering voor de Heere Jezus, dat Hij alleen een Knecht zou zijn om op te richten de stammen van Jakob en weder te brengen de bewaarden in Israël. IN onze tekst wordt aan Johannes verder getoond, dat Christus ook gegeven was tot Licht der heidenen, om Gods heil te zijn tot aan het einde der aarde. Want nu zag Johannes *een grote schare, die niemand tellen kon*, bekeerden uit de heidenen, uit alle natie en geslachten en volken en talen, mede staande voor de troon en voor het Lam.

Het is onze begeerte om ons in dit schitterende gezicht wat te verlustigen. O, dat we het zo zouden zien, dat wij allen in vervoering gebracht werden, ja, dat we werkzaam gemaakt zouden worden om te zoeken ook eenmaal voor de troon te mogen staan!

Drie zaken komen ons voor in de tekst:

1. *de schare die Johannes zag: "Na dezen zag ik en ziet, een grote schare die niemand tellen kon."*

2. *De plaats waar hij hen zag:* "staande voor de troon en voor het Lam."
3. *De toerusting waarin hij hen zag:* "bekleed zijnde met lange witte klederen en palmtakken waren in hun handen."

1. *De schare die Johannes zag:* "Na dezen zag ik en ziet, een grote schare die niemand tellen kon."

Van alle dingen tekent Johannes de tijd aan, "*na dezen*" Het is mogelijk dat er een kleine tussentijd geweest is tussen dit en het voorgaande, of dat het ene op het andere onmiddellijk is gevolgd. Het ene is in de Openbaring aan Johannes niet voorbij, of het andere volgt. Het is een wonderlijke samenvloeiing van hemelse openbaringen. Het was iets buitengewoons. Zo is de gewone weg van God met Zijn kinderen niet. Buitengewone genietingen en openbaringen zijn gewoonlijk niet algemeen. De hemel komt niet dikwijls op de aarde. Bruiloftstijd en hemelse banketspijs komen slechts nu en dan voor. Paulus werd maar één keer opgetrokken in het Paradijs, zie 2 Korinthe 12.

Deze openbaring aan Johannes werd hem gegeven door middel van zijn gezicht, dus door zijn ogen: "Na dezen zag ik." Het aantal van de verzegelden uit de twaalf stammen van Israël had hij *gehoord*. Het schijnt dat dit hem begerig gemaakt heeft om het wat nader *te zien*. Nu ziet hij het. Zien gaat boven horen. Dit zien dient hier dus tot nadere verzekering van Johannes.

Door horen en zien leidt de Heere Zijn volk in de tijd op de aarde. Door de prediking van het Evangelie doet Hij hen horen, in de sacramenten doet Hij hen zien. En het is opmerkelijk: Zien zal op horen volgen. In 't bijzonder wanneer na het horen hier in de tijd, eens het zien zal volgen in de eeuwigheid. In dat eeuwige 'na dezen' zal het een zien zijn van aangezicht tot aangezicht,

"Na dezen zag ik..." Johannes werd er door in vervoering gebracht! Het was een buitengewone openbaring. De plaats waar hij zag was de hemel. Daar, waar de troon is en het Lam (waarover we straks iets zullen zeggen).

Of nu de zaak zelf, die in deze openbaring bedoeld wordt, ook plaats vindt in de hemel óf op de aarde, daar zijn de verklaarders het niet over eens. Sommigen menen dat door dit gezicht Gods Kerk hier op aarde wordt getoond, zoals zij triomfeert over haar vijanden na voorgaande verdrukking. En zo denkt men dat hier verschillende tijden worden bedoeld.

Anderen, en daar houden we het mee, zien hierin een openbaring van de triomferende Kerk boven, in de hemel: dus van de gezaligden voor de troon.

De uitdrukkingen in onze tekst en in de laatste verzen van ons teksthofdstuk kunnen immers niet goed op de Kerk hier op aarde toegepast worden. Bijvoorbeeld: "staande voor de troon" en "God dienen dag en nacht in Zijn tempel." Deze uitdrukkingen passen veel beter op de gezaligden in de hemel, dan op de Kerk in een bepaalde tijd hier op aarde. Hier omvat de Kerk zelden zo in het algemeen 'alle natie, geslachten, volken en talen'.

En verder, wanneer wij dit vers vergelijken met het vorige hoofdstuk, dan schijnt met deze grote schare in lange witte klederen, die ook uit de grote verdrukking gekomen is, geheel hetzelfde bedoeld te worden als met "de zielen van de gedoden om het Woord van God, onder het altaar." Aan hen werden óók lange witte klederen gegeven en hun werd gezegd dat zij nog een kleine tijd rusten zouden, totdat ook hun mededienstknechten en hun broeders zouden vervuld zijn, die gedood zouden worden, gelijk als zij.

Daarom is de plaats waar Johannes dit gezicht zag óók de plaats waar het in werkelijkheid zijn zou.

En omdat het zo'n grote zaak is, schrijft Johannes er "*ziet*" voor. "*Na dezen zag ik en ziet....*" Dit is een woord dat dikwijls gebruikt wordt om er de werkelijkheid, de onverwachtheid, de zekerheid, de opmerkelijkheid en de zeldzaamheid van een zaak door uit te drukken. Al deze woorden passen op wat Johannes hier ziet.

Johannes wil er ook ieder die het lezen zal door uitlokken tot een aandachtige opmerkzaamheid. Hij wil ieder verplichten tot het geloof en tot het gebruikmaken van deze waarheid voor zichzelf.

Ziet... Wat ziet hij? Hij ziet *een grote schare*. Die hondervierenveertigduizend, wier getal hij had gehoord, vormden al een vrij grote schare. Maar de schare, die hij nu zag was nog groter. Het is echter niet noodzakelijk dat men de hondervierenveertigduizend van *déze* schare onderscheidt. Ze kunnen er, nu Johannes "de grote schare" zag ook wel onder geweest zijn. Maar bij hen was dan nog een veel groter aantal uit de heidenen, en zo vormden ze samen "een grote schare."

De grootheid van die schare wordt nog nader getoond, wanneer erbij gevoegd wordt: "*die niemand tellen kon.*"

Dat wil zeggen dat geen sterfelijk mens ze kon tellen. Het betekent dus niet dat Johannes ze niet tellen kon, zoals hij ze in dit gezicht zag. Wanneer men een grote schare van ver ziet is het altijd onmogelijk om ze te tellen. Maar van dichtbij en hoofd voor hoofd is de allergrootste schare die er op de wereld is op zichzelf toch wel telbaar. Voor het alziend oog van God, Die zelfs de haren van het hoofd telt, is ook de grote schare voor de troon telbaar. De zanger van Israël zegt ervan: "Hij telt het getal der sterren, Hij noemt ze alle bij name."

Wanneer Johannes schrijft: "...die niemand tellen kon", wil hij daarmee zeggen dat het een zeer talrijke schare was, die niet gemakkelijk, ja, zoals het Johannes voorkwam, in 't geheel niet geteld kon worden.

Het was ook de belofte van Abraham, dat zijn zaad niet geteld zou kunnen worden, zo min als het stof der aarde en de sterren aan de hemel. Abraham zou een vader van menigte der volken worden. Dat ziet op het zaad dat hij erven zou, óók uit de heidenen onder het Nieuwe Testament. Eenmaal zouden ze, als zijn kinderen, ook met hem aanzitten in het Koninkrijk der hemelen. Daarvan ziet u nu de vervulling in onze tekst: "Een grote schare, die niemand tellen kon."

U vraagt misschien hoe dit overeenkomt met de benaming van "een klein kuddeke." En of dit overeenkomt met hetgeen steeds weer in de Heilige Schrift getoond wordt, dat er maar *weinigen* zalig worden, dat er maar weinigen ingaan door de nauwe poort die tot het leven leidt.

Ik antwoord: Dit strijdt in 't geheel niet met de benaming "een grote schare." Want klein en weinig zijn ze in vergelijking met hen die verloren gaan; die zijn nog heel wat groter in aantal!

"Velen zijn geroepen, maar weinige uitverkoren." Dit neemt echter niet weg, dat Gods kinderen op zichzelf genomen toch een groot aantal uitmaken. En zó komen ze in onze tekst voor. De hemel moet geen lege plaats zijn! En de vrucht van Jezus' kostbare losprijs is niet bekrompen! De reden waarom deze grote schare niet meer geteld kon worden, zoals de honderdveertigduizend uit Israël wordt erbij genoemd. Ze konden niet meer geteld worden, omdat ze kwamen uit alle natie en

geslachten en volken en talen. Het zijn woorden die eigenlijk allemaal hetzelfde betekenen.

Wil men onderscheid maken?

Men kan dat het eerste woord "natie" in het algemeen nemen voor allerlei soort volkeren en mensen, van welke jaren, stand of afkomst zij zijn en of ze man of vrouw zijn. En wil men de ruimte van dat woord dan nader verklaren, dan moet men er onder verstaan alle geslachten of stammen, hetzij van de Joden (zo horen de honderdvierenveertigduizend er dus ook onder), hetzij van de heidenen. Ja, niet alleen geslachten, maar ook gehele volken. En zoals er onder een volk soms nog verschillende talen zijn, zo wordt er ook gesproken van alle talen.

Het blijkt dus dat deze gezaligden niet alleen uit de Joden waren, maar ook uit de heidenen. Die moesten, volgens de profetieën, onder het Nieuwe Testament ook worden ingezameld. Daar ga ik nu niet verder op in.

Uit vers 14 blijkt dat de gezaligden uit deze grote schare mensen waren, *die kwamen uit de grote verdrukking*. Het is echter niet nodig dat men er om die reden alleen maar martelaren in zou zien. Die zijn er velen onder geweest. Maar ook zij komen uit "de grote verdrukking", die onder verdrukking geleefd hebben, al zijn het dan geen bloedgetuigen geweest. Zo moeten we hier niet in de eerste plaats denken aan enkele persoonlijke verdrukkingen. In 't bijzonder mogen wij hier de verdrukkingen door de antichrist wel insluiten. Maar wanneer hier gesproken wordt over "de grote verdrukking" moeten we denken aan de verdrukkingen in het algemeen, waarmee de gelovigen altijd en op verschillende manieren te worstelen hebben. En zo zijn al de gezaligden mensen, die uit de grote verdrukking komen. De Heere Jezus zegt in Johannes 16 vers 33: "In de wereld zult gij verdrukking hebben, maar hebt goede moed, Ik heb de wereld overwonnen." En Paulus zegt in 2 Timothéüs 3 vers 12: "En ook allen die godzalig willen leven in Christus Jezus, die zullen vervolgd worden."

2. *De plaats waar hij hen zag: "staande voor de troon en voor het Lam."*

Zij die echter getrouw zijn tot de dood, krijgen de kroon! Dit blijkt uit de tekst. Zij die tevoren de strijdende Kerk waren, zijn nu de triomferende Kerk. Zij die tevoren verdrukt werden, ziet Johannes nu *staande voor de troon en voor het Lam*. Dit is dezelfde troon die in hoofdstuk 4 uitvoerig is beschreven. Tronen zijn van oude tijden af zitplaatsen van de koningen. Daarop zittend, tonen en bewijzen zij hun majesteit, hun macht, hun gunst en ook wel hun rechtvaardigheid. Soms wordt geheel de hemel de troon van God genoemd, Jesaja 66 vers 1. Soms wordt aan de Heere in de hemel een troon toegeschreven: Zie Daniël 7 vers 9, Psalm 103 vers 19 en op meer andere plaatsen. Ook in onze tekst.

Dat Johannes in dit gezicht een werkelijke troon gezien heeft, is buiten tegenspraak. Daarom moet men echter niet denken dat de Heere in de hemel een werkelijk troon hééft. Ik zie er echter geen ongerijmdheid in, dat de Heere in de hemel enkele uitnemende en glansrijke bewijsredenen heeft van Zijn tegenwoordigheid en heerlijkheid. En misschien in 't bijzonder daar, waar de menselijke natuur van de verheerlijkte Jezus Zich in de hemel bevindt.

We zouden dan zo'n bewijsteken van Gods heerlijkheid kunnen verstaan door Zijn majesteitelijke tegenwoordigheid door Zijn regering, door Zijn albesturing en door de gunst van de Heere God in het algemeen.

En zó ziet Johannes hier de gezaligden als zijnde voor de troon en meteen ook *voor het Lam*. Want het Lam is in het midden van de troon. Het is mogelijk dat de troon die Johannes zag enige ruimte en omvang heeft gehad, omdat er ook staat in Openbaring

3 vers 21, dat Christus met Zijn Vader gezeten is in Zijn troon. Het is ook mogelijk dat het Lam dichtbij de troon was, binnen de halve cirkel die voor de troon werd gemaakt door de vierentwintig tronen van de vierentwintig ouderlingen. Zij die voor de troon stonden, stonden dus meteen ook voor het Lam.

Dat door *het Lam* de Heere Jezus moet worden verstaan, Die in het paaslam en andere offerlammeren van het Oude Testament afgebeeld werd en daarom steeds in de Openbaring "het Lam" genoemd wordt, daarop zal ik nu niet verder ingaan.

We moeten er nog wel op letten dat er gezegd wordt, dat de grote schare die niemand tellen kon voor de troon en voor het Lam *stond*.

Ongetwijfeld stond zij een weinig verder daar vanaf dan de vierentwintig ouderlingen en de vier dieren, maar evenwel dichtbij genoeg. En toch ook voor de troon en voor het Lam. Er mogen trappen zijn in de gelukzaligheid in de hemel, maar toch zal de minste onder de schare van de gezaligden voor de troon zijn. Ook zal ieder er dicht genoeg bij zijn.

- *Daar stáán* is een uitdrukking die ontleend is aan *de priesters in het heiligdom*, van wie uitdrukkelijk gezegd wordt, dat de HEERE hen had afgescheiden om voor Zijn aangezicht te staan, om Hem te dienen, Deuteronomium 10 vers 8. Zo zouden de gezaligden in de hemel hier voorgesteld worden als verheerlijkte priesters. Daarmee komen de witte klederen en het dienen van God in Zijn tempel, genoemd in vers 15 van ons teksthofdstuk, geheel overeen.
- De uitdrukking "staan" is ook ontleend aan *dienstknechten*, die dichtbij hun heer behoren te staan, om daardoor hun dienstvaardigheid uit te drukken. Zo zei de koningin van Scheba in 1 Koningen 10 vers 8: "Welgelukzalig zijn uw mannen, welgelukzalig deze uw knechten, die gedurig voor uw aangezicht staan, die uw wijsheid horen!"
- Zo wordt deze manier van spreken ook op *de engelen in de hemel* overgebracht: "Duizendmaal duizenden dienden Hem en duizendmaal tienduizenden stonden voor Hem.", Daniël 7 vers 10. En : "Ik ben Gabriël, die voor God sta", Lukas 1 vers 19. Zo past dit woord ook heel goed op de gezaligden.

Hoe men het ook neemt, dit staan voor de troon en voor het Lam drukt uit:

1. De bijzondere nabijheid en tegenwoordigheid, de onmiddellijke genieting, aanschouwing en ervaring van de gunst van de Heere God. Dit alles gaat gepaard met een zalige gemeenschap en omgang met Hem en in 't bijzonder ook met de Heere Jezus in Zijn verheerlijkte menselijke natuur.
2. De bijzondere eerbied, dienstvaardigheid en voortdurende gehoorzaamheid ten opzichte van God, in Zijn zalige nabijheid, want de manier van staan is een eigenschap van knechten.
3. Hun daadwerkelijke bezigheid en dienstbetoning voor de troon. In vers 10 worden zij lofprijzende ingevoerd: "De zaligheid zij onze God, Die op de troon zit en het Lam."

3. Op dit alles volgt nu ook nog de toerusting waarin Johannes hen zag: "*Zij waren bekleed met lange witten klederen.*"

Lange klederen waren in het Oosten zeer gebruikelijk, in het bijzonder onder de aanzienlijken, de mannen van stand. Ook witte klederen waren gebruikelijk in verschillende gevallen en met een verschillend doel.

Het geestelijk sieraad van Gods kinderen, bestaande in rechtvaardigmaking en heiligmaking, wordt in de Heilige Schrift dikwijls voorgesteld onder het zinnebeeld van een kleed en in het bijzonder ook van een wit kleed.

In onze tekst moet men er het sieraad van de gelovigen door verstaan, zoals zij volmaakt zijn in de heerlijkheid. Zo drukken deze witte klederen uit: de volmaakte heiligheid, vrede, heerlijkheid, vreugde en overwinning van de gezaligden voor de troon.

- Witte klederen zijn een zinnebeeld van reinheid, zuiverheid en heiligheid. Ook in onze tekst. Daarom worden zij ook in Openbaring 19 verklaard als "de rechtvaardigmakingen der heiligen." En daarom wordt ook in vers 14 van ons teksthofdstuk gezegd dat zij wit gewassen waren in het bloed van het Lam. Zo wordt door de witte klederen afgebeeld de volle rechtvaardigmaking en de volmaakte heiligmaking van de gezaligden in de hemel. En zo kunnen we deze witte klederen ook zien als een priesterlijk gewaad van deze verheerlijkten in de hemel. Want zij zijn nu gemaakt tot priesters voor God en de Vader. Want ook de priesters in het heiligdom waren bekleed met witte linnen rokken en klederen, wanneer ze voor de Heere stonden en Hem dienden.
- Witte klederen zijn ook een zinnebeeld van vrede; in 't bijzonder ook de lange klederen. Deze lange witte klederen wijzen dan ook op de volmaakte staat van vrede van de gezaligden voor de troon. Ze zijn verheven boven alle onrust en moeite, want "noch rouw, noch gekrijt, noch moeite zal aldaar meer zijn."
- Witte klederen waren ook klederen die gedragen werden door aanzienlijken van stand en heerlijkheid. Het witte fijne lijnwaad, waarvan deze klederen in die tijd gemaakt werden, was zeer kostbaar en duur. Daarom werden ze gedragen door edelen, koningen en raadsheren. De witte klederen in onze tekst drukken dan ook uit de staat van heerlijkheid van de gezaligden in de hemel, ja, hun koninklijke luister. Zij zijn immers ook gemaakt tot koningen voor God en de Vader.
- Witte klederen ware ook het zinnebeeld van vreugde. Daarom was het bij vreugdemaaltijden en feesten in de oudheid altijd gebruikelijk om witte klederen te dragen. Zo tonen ons de witte klederen in onze tekst met nadruk de vrolijke staat van vreugde van de gezaligden in de hemel. Want: "Verzadiging der vreugde is bij Uw aangezicht; lieflijkheden zijn in Uw rechterhand, eeuwiglijk."
- De witte klederen moeten echter ook gezien worden in verband met *de palmtakken* die hierna genoemd worden. En dan denk ik dat de witte klederen in het bijzonder een zinnebeeld waren van triomf en overwinning. Bij overwinningen door de Romeinen was het de gewoonte dat de overwinnaar zelf in het wit gekleed was. Maar ook zijn wagen en paarden en de knechten die de paarden bij de teugel leidden en de offerdieren die geslacht werden en al de mensen die hem juichend tegemoet kwamen, waren wit of in het wit gekleed. Daarom lezen we ook in Openbaring 3 vers 5: "Die overwint, die zal bekleed worden met witte klederen." En zo drukken de witte klederen dan uit de heerlijke triomf en overwinning van de gezaligden, die in de hemel boven alle strijd verheven zijn.

Hetzelfde wordt ons ook direct daarna onder een ander zinnebeeld getoond, wanneer er nog bijgevoegd wordt: "*En palmtakken waren in hun handen.*"

Zoals alles zinnebeeldig moet begrepen worden is ook dit een afbeelding van de staat van de gezaligden, die ontleend is aan een gewoonte, die in de oudheid algemeen gebruikelijk was. De palmtakken waren bij de meeste volken een bewijs van de overwinning. In verschillende Griekse spelen waren palmtakken gewoonlijk de prijs

van de overwinnaars. De overwinnaars droegen dan een palmtak in hun rechterhand. Zo zijn ook de gezaligden voor de troon overwinnaars, want zij hebben palmtakken in hun handen. Ze zijn overwinnaars van de wereld, van de satan, van de zonde, van de dood en van de hel. Ze zijn boven alle strijd verheven en triomferen nu in heerlijkheid!

Toepassing

Ziedaar aandachtige hoorders, een schitterende beschrijving van het grote gezelschap van de gezaligden in de hemel. Hun aantal is onuitsprekelijk en hun staat is verbazingwekkend.

In onze tekst worden oneigenlijke uitdrukkingen gebruikt, die we niet letterlijk moeten verstaan. Maar toch zijn het zinspelingen die onze gedachten meenemen naar grote hoogten en die toch nog ver beneden de waarde en de waarheid blijven van de dingen die men daar zien en genieten zal.

O, alles wat men er hier over leest en hoort zijn maar gestamelde woorden. In de werkelijkheid zijn het onuitsprekelijke dingen, die geen oog ooit heeft gezien en geen oor ooit heeft gehoord.

Want denkt u, toehoorders, zou u niet graag onder zo'n gezelschap leven? Denkt u niet bij uzelf: O, wat zal dat heerlijk zijn! Mocht ik ook eens één van die grote schare zijn! Mocht ik ook eens zo staan voor de troon en voor het Lam! Weg wereld, weg aarde! Waarom vertreed ik u toch niet veel meer met de voeten, wanneer ik zo'n eeuwige staat van overwinning zou mogen verwachten?

Is het geen wonder en is het niet verbazingwekkend dat zo'n heerlijke hemel met zo'n zalige gelukstaat niet meer liefhebbers en niet meer zoekers heeft? Hoe is het mogelijk dat de vluchtige en kortstondige genietingen van deze tijd, de gebrekkige genoegens in de zonde en de ijdelheden van de wereld bij velen zo ver de voorkeur hebben boven de eeuwige en meest zalige genietingen van de heerlijkheid van God? Hoe is het mogelijk dat men aan het zoeken en najagen van al die ijdelheden zoveel meer tijd en zoveel meer ernst besteedt? Dan men naar een schaduw grijpt en het lichaam verliest? O, dwaze mens!

En toch, wat zijn er veel zulke mensen! Al is de schare die voor de troon zal zijn een grote schare, toch is het nog een veel grotere schare, die níét in de hemel komt, maar in de hel zal storten. Geloof het, vrienden: Er zal een grote schare aan de rechterhand van Christus staan en horen: "Komt, gij gezegenden Mijns Vaders, beërf dat Koninkrijk hetwelk u bereid is van de grondlegging der wereld." Maar er zal een nog veel grotere schare aan Zijn linkerhand staan en horen: "Gaaf weg van Mij, gij vervloekten, in het eeuwige vuur, hetwelk voor de duivel en zijn engelen bereid is."

Wat denkt u, is deze zaak niet van zo'n groot belang, dat u zich met ernst ten opzichte daarvan dient te verzekeren, voordat u heengaat naar de eeuwigheid? Zou u wel wensen te sterven in de verbeelding dat u onder de grote schare, die niemand tellen kan, voor de troon en voor het Lam zult staan, terwijl u straks uw ogen zult opslaan in de hel onder de schare van de verdoemden?

Daarom, luistert. Wil ik u eens zeggen wie er in dat gelukzalige gezelschap nooit leven zullen?

- Zij, die hier niet behoren tot de kleine schare. Wanneer zij, die op aarde gelovigen geweest zijn, bij elkaar in de hemel gebracht zijn, mogen ze samen één grote schare vormen. Wanneer ze echter in een bepaalde tijd op aarde leven, vormen ze maar een klein aantal, een kleine kudde. Het zijn er zeer

weinigen in vergelijking met de vele mensen op de wereld. Behoort u hier niet tot die weinigen, die door de enge poort ingaan, die men gemakkelijk tellen kan? O, dan zult u niet in de hemel tot die grote schare behoren. Hoe staat het met u wat dit betreft? Kunt u reeds naar waarheid zeggen dat u tot die kleine kudde behoort? Leeft u ernstig voor God, in een afgezonderde wandel, zoals die weinigen? Ziedaar, wilt u straks in de hemel zijn, dan moet u ervoor arbeiden om hier bij de kleine schare van het volk des Heeren te behoren.

- Zij zullen straks ook niet onder grote schare voor de troon zijn, die hier zo samenleven met allerlei geslachten en volken, dat wil zeggen die zich hier zo mengen met de wereld en met allerlei soort van mensen. De grote schare voor de troon was uitverkoren uit alle natie en geslachten en volken en talen. Maar alles wat onrein is, wat de wereld gelijkvormig is, dat midden onder de zondaren leeft en verkeert, dat mag de hemel niet in. Hoe is het ten opzichte daarvan met u? Wilt u graag onder die zalige schare leven? O, luistert! Dan moet u de wereld verlaten. Dan moet u van de zondaren en hun gezelschappen scheiden. Met hen kunt u niet samen naar de hemel gaan, want zij bewandelen een heel andere weg. Verlaat dan uw volk en uws vaders huis!
- Zij zullen er ook niet komen, die hier niet voor de troon leven. Niemand zal straks voor de troon staan, die er hier bij aanvang niet voor leeft. Weet u waarin dat bestaat? Dat bestaat daarin, dat men leeft onder het besef van de majesteit en hoogheid van God, zoals Hij zit op de troon. Zo iemand vertoont in zijn leven kleinheid voor God. Hij is vol eerbied, schaamte en vrees voor Hem, Die op de troon zit. Het bestaat ook daarin, dat men veel zoekend en biddend leeft aan de troon van Gods genade. Dan gaat men met alle werkzaamheden, met alle behoeften direct naar Gods troon. Men leeft veel in de tegenwoordigheid van de hemel. Dat wil zeggen met de hemel in het oog en met de hemel in het hart, in vele meditatie's, in het zoeken wat boven is, in een hemelse wandel. Wat zegt uw hart nu op al deze dingen? O, wilt u ooit in de hemel voor de troon staan, komt, leeft dan eerst voor de troon hier op aarde!
- Zij komen ook niet in de hemel, die hier niet leven voor het Lam. Wilt u verwachten daar voor het Lam te staan, dan moet u ook hier voor het Lam en bij het Lam leven. Dat betekent: U moet hier leven in een gelovige vereniging met het Lam. U moet hier leven als in de tegenwoordigheid van het Lam, onder Zijn oog, tot heerlijkheid van het Lam. U moet hier staan voor het Lam. U moet staan voor Zijn zaak, voor Zijn belang. Daar moet u voor uitkomen. Daar moet u voor staan en vallen, leven en sterven. Hoe staat het nu met u ook in dit opzicht? O, zoek er toch naar. Begin zo hier voor het Lam te leven, om eenmaal voor Hem te staan in de hemel!
- Zij komen ook niet in de hemel, die niet reeds hier bekleed zijn met lange witte klederen. Nee niemand zal witte klederen in de hemel krijgen, die ze niet meebracht. Ze mogen in de hemel nog wat witter worden, maar men moet ze hier reeds aan hebben, zal men er straks mee bekleed zijn. Weet u wat die witte klederen zijn? Het kleed van de rechtvaardiging in het bloed van Jezus, door een leven geloof en het kleed van heiliging door de Geest des Heeren. Hebt u die klederen hier reeds aan, of leeft u nog in de bemorste klederen van de zonden? O, ziet die witte klederen dan reeds aan te krijgen, terwijl u hier nog leeft. Dan zult u straks ook met witte klederen voor de troon staan.
- Zij komen ook niet in de hemel, die niet reeds hier in hun leven de geestelijke palmtakken van overwinning verdienen. Niemand krijgt een prijs, dan hij, die wettig gestreden heeft. Alleen zij, die hier overwonnen hebben, zullen in de

hemel de palmtakken van overwinning in de hand hebben. Daarom lezen we voortdurend aan het slot van de apocalyptische brieven: "Die overwint, Ik zal hem geven de kroon des eeuwigen levens." O, als u dan hier van geen strijd weet en als u, in plaats van zelf te overwinnen, zich láát overwinnen, dan bent u overwonnen slaven van de satan, van de zonde en uw begeerlijkheden en van de wereld. O, verwacht niet dat u ooit palmtakken dragen zult in de hemel. Wilt u daar palmtakken in uw hand hebben? Leert dan hier eerst de goede strijd strijden en overwinnen.

Ziedaar, nu meen ik genoeg gezegd te hebben voor de onbekeerden, om hun te tonen, dat zij zich met de verwachting van zo'n zalige staat van overwinning niet behoeven te vleien. Wat dan? Zij hebben niet anders te verwachten dan dat zij eens onder de allergrootste schare, die men helemaal niet tellen kan, zullen worden gebracht, namelijk onder de schare van de rampzaligen en verdoemden. In plaats van voor de troon te staan, zullen ze in de hel geworpen worden. In plaats van voor het Lam te zijn, zullen zij in het gezelschap van de duivel zijn. In plaats van in de hemel bekleed te zijn met lange witte klederen, zullen zij met zwarte duisternis bekleed worden. In plaats van palmtakken in de hand te dragen, zullen ze hun handen eeuwig wringen van ellende, wanhoop en pijniging.

O, zondaar, hoe bent u zo betoverd, dat u niet ernstiger bezig bent om zo'n verdoemenis te ontvliden en in zo'n zalige hemel te komen? Is de keus niet oneindig verschillend? Welnu dan, kies toch eens met verstand en wordt eens werkzaam om ook eenmaal voor de troon te mogen leven!

Ik meen nu ook genoeg te hebben gezegd voor de bekeerden. Door deze tegenstelling mogen zij hun zeker aandeel opmaken en hun gegronde verwachting van de zalige overwinning die voor hen weggelegd is.

Nu spreek ik nog tot u, die tot de kleine kudde van de rechtvaardigen behoort, die afgezonderd van de wereld leeft, die hier reeds een leven voor de troon hebt, die hier reeds leeft voor het Lam, die hier de witte klederen van rechtvaardigmaking en heiligmaking reeds aan hebt, die hier in een wettige strijd wereld en zonde reeds overwonnen hebt. O, komt! Heft nu uw hoofden eens omhoog in de verwachting van de dingen die voor u zijn weggelegd! Leeft veel met de ogen gericht op de woorden van onze tekst.

- Is de aarde voor u wat eng, wat moeilijk? Ziet eens welk een schone hemel voor u bereid is!
- Behoort u hier tot een kleine kudde? Leeft u dikwijls als een eenzame mus op het dak? Straks zult u leven onder de grote schare, die niemand tellen kan!
- Bent u hier een verschoppeling bij de wereld? Mag u bij de gezelschappen van de aanzienlijke mensen niet komen? O, straks zult u dichtbij staan, voor de troon en voor het Lam!
- Moet u op aarde dikwijls een armoedig kleed dragen? In de hemel zult u de lange witte klederen van koningen en priesters eeuwig aan hebben!
- Leeft u hier onder veel strijd, onder veel beproevingen? Ziedaar, de palmtakken in de hemel zijn reeds gereed en straks zult u ze dragen als overwinnaar!

O, wat moest u dan los van de aarde leven en verlangend uitzien naar die zalige plaats van overwinning! Wat moest de wereld hier onder de voet zijn en 't hoofd boven de wolken. Wat moest u voortdurend dichtbij de Heere leven, ja nu al

beginnen te leven voor de troon en voor het Lam. Wat moest u uw witte klederen nu trachten onbesmet te bewaren. Wat moest u nu overwinning op overwinning trachten te behalen en de ene vijand na de andere trachten te doden, om zo des te meer palmtakken in de hemel te dragen.

Welnu dan, dit woord moge u bemoedigen, opdat u hoger, hemelser, heiliger zult leven. De tijd nadert spoedig dat u boven alle gebrek en strijd zult zijn; de tijd van uw kroning van uw eeuwige overwinning.

De grote schare die reeds voor de troon is wacht u! Daar zult u ook eens onder worden gebracht. Dan zult u ook staan voor de troon en voor het Lam, om u daar voor altoos in God te verlustigen en u te verwonderen tot in de eindeloze eeuwigheid, Amen.

Bronvermelding.

Uit: het tweede deel van "De Bijbelse Keurstoffen", tweede druk, uitg. 1738. De preek is door de auteur uitgesproken op 4 april 1714.

Deze preek is herschreven in taal en stijl van het tegenwoordig Nederlands en uitgegeven in 1995 door de Reveil Serie.